

ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจระหว่าง ไทย กับ ยุโรปตะวันออก*

สุกฤตา สัจจมารักษ์

คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

* บทความนี้แก้ไขและตัดทอนจาก
ส่วนหนึ่งของบทความเรื่อง ความสัมพันธ์
ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับยุโรปตะวันออก
ที่ผู้เขียนเสนอเป็นเอกสารประกอบใน
Work shop ของโครงการ NIEO ครั้งที่ 10
เรื่อง “การค้าระหว่างประเทศไทยกับ
ประเทศในกลุ่มสังคมนิยม” มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 11 มกราคม
2525

1. บทนำ

1.1 จุดประสงค์ของการศึกษา

ในระบบเศรษฐกิจแบบเปิดนั้น การค้าระหว่างประเทศจัดเป็นเรื่องสำคัญ เพราะนอกจากจะเป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีแล้ว ยังจะเป็นตัวเร่งให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอีกด้วย ประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกเป็นกลุ่มประเทศซึ่งมีการค้ากับประเทศไทยในปริมาณและมูลค่าที่น้อยอยู่ และเมื่อประเทศได้มีที่ทำทางการเมืองอ่อนลง ไม่ดำเนินนโยบายแข็งกร้าวกับประเทศคอมมิวนิสต์ต่าง ๆ เหมือนในอดีตแล้ว ก็ทำให้เห็นได้ชัดว่าลู่ทางเกี่ยวกับการค้าระหว่างไทยกับประเทศยุโรปตะวันออกนั้นจะขยายให้เพิ่มสูงขึ้นได้อย่างแน่นอน การศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับยุโรปตะวันออกจึงเป็นเรื่องที่ควรแก่ความสนใจ

การศึกษาชั้นนี้จัดได้ว่าเป็นการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้น เพราะยังมีได้มีผู้ใดรวบรวมเรื่องดังกล่าวนี้ไว้อย่างจริงจังและลึกซึ้ง งานชิ้นนี้จึงมีลักษณะเป็นการมองยุโรปตะวันออกอย่างกว้าง ๆ ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่าคงจะทำให้ท่านผู้รู้ต่าง ๆ หันมาสนใจกับยุโรปตะวันออกและได้มีการศึกษาเพิ่มเติมในแต่ละประเด็นให้ครบและกว้างขวางออกไปอีก

1.2 ประวัติความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับยุโรปตะวันออก

ประเทศในกลุ่มที่เรียกกันว่า “ยุโรปตะวันออก” นี้ ได้แก่ประเทศซึ่งมีระบบการเมืองและเศรษฐกิจเป็นแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ 9 ประเทศ คือ แอลเบเนีย บัลแกเรีย เชโกสโลวาเกีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน (เยอรมันตะวันออก) ฮังการี โปแลนด์ โรมาเนีย ยูโกสลาเวีย และสหภาพโซเวียต ซึ่งทั้งหมดนี้มีสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์สอดคล้องกับข้อที่ตั้งไว้ว่ายุโรปตะวันออก

ประเทศไทยมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกอย่างไม่เป็นทางการมาช้านาน แต่ความแตกต่างในเรื่องสิทธิการปกครองทำให้การค้าขายของทั้ง 2 ฝ่ายมีขึ้นโดยการผ่านประเทศที่สาม เช่น ญี่ปุ่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมันตะวันตก เป็นต้น ซึ่งมูลค่าทางการค้าขายระหว่างกันยังมีจำนวนน้อยอยู่ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2512 และ พ.ศ. 2514 รัฐบาลไทยได้จัดส่งคณะผู้แทนเศรษฐกิจและการค้าไทยไปเยือนประเทศในยุโรปตะวันออก หลังจากนั้นก็ได้มีการเปลี่ยนวิธีการค้าขายมาเป็นการติดต่อค้าขายกันโดยตรง และได้มีการขยายตัวทางการค้าเพิ่มขึ้น สินค้าเข้าส่วนใหญ่ของไทยที่ส่งมาจากประเทศเหล่านี้ได้แก่ สินค้าประเภททุน เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรกล เคมีภัณฑ์ เป็นต้น ส่วนสินค้าที่ไทยส่งออกก็ได้แก่ สินค้าประเภทวัตถุดิบ เช่น ยางพารา ข้าว ดีบุก ปอ ฟลูออไรท์ เป็นต้น

1.3 อิทธิพลทางการเมืองต่อสภาพทางเศรษฐกิจ

ถึงแม้ว่าอิทธิพลทางการเมืองจะมีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ไปอยู่บ้างก็ตาม แต่เห็นจะต้องยอมรับว่า ในประเทศที่มีการปกครองระบอบสังคมนิยมนี้ อิทธิพลทางการเมืองต่อสภาพทางเศรษฐกิจมีอยู่ค่อนข้างสูงเป็นพิเศษ หน่วยเศรษฐกิจส่วนใหญ่มักไม่ค่อยมีสิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตนเอง เพราะต้องปฏิบัติตามคำสั่งที่ถ่ายทอดลงมาจากข้างบน ยกเว้นบางประเทศ เช่น ยูโกสลาเวีย โรมาเนีย และฮังการี ที่ได้มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจออกไป (Decentralization) และได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่หน่วยงานต่างๆ มากขึ้น ทั้งนี้ ส่วนกลางเพียงแต่ควบคุมนโยบายแบบกว้างๆ ไว้เท่านั้น เสรีภาพในการบริโภคของประชาชนซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการที่จะกำหนดและตัดสินใจระบบเศรษฐกิจนั้นๆ ควรผลิตอะไร เพื่อใคร อย่างไรก็ไม่อาจจะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพนักในประเทศกลุ่มนี้ การที่รัฐอ้างว่าเป็นเจ้าของของปัจจัยในการผลิตอย่างเต็มที่ เช่น สหภาพโซเวียต นั้น ทำให้รัฐบาลสามารถมุ่งไปในการผลิตทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะได้ ประชาชนก็จะถูกตัดทอนเสรีภาพในการบริโภคลงไป ทั้งนี้เพราะสหภาพโซเวียตจะลงทุนมุ่งหนักไปในด้านอุตสาหกรรมหนัก (Heavy Industries) และการผลิตอาวุธเพื่อใช้ในการทหาร (Armament) ความสำคัญของการลงทุนเพื่อการบริโภคทั่วไปของประชาชน (Consumer Industry)

จึงมีอยู่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในยุโรปตะวันตก จึงส่งผลให้สินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ มีปริมาณและคุณภาพที่ต่ำ แต่ประชาชนก็ไม่มีเสรีภาพที่จะเลือกบริโภคได้มากนัก สภาพเช่นนี้มีอยู่ไม่รุนแรงในประเทศอื่น ๆ นอกเสียจากสหภาพโซเวียตเท่านั้น

1.4 การรวมกลุ่มเป็นโคเมคอน

ความคิดเห็นในเรื่องของการบูรณาการ (Integration) อันเป็นเรื่องของการที่รัฐอธิปไตย 2 รัฐขึ้นไป มองเห็นความสำคัญในการที่จะกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อที่จะได้พึ่งพาอาศัยกันและกัน ตลอดจนได้มีการผสมผสานผลประโยชน์หรือนโยบายที่กำหนดขึ้นไว้เข้าด้วยกัน นั้นได้มีประวัติความเป็นมาช้านานแล้วในสมัยที่เลนิน ได้กระทำการปฏิวัติระบอบการปกครองต่างๆ ของโซเวียต ใน ค.ศ. 1917 ก็ได้มีความคิดในด้านการบูรณาการนี้ขึ้น จึงได้ทำการจัดตั้งองค์การโคมินเทิร์น (Comintern) ขึ้นมาในปี 1919 โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญก็เพื่อให้เกิดการบูรณาการของพรรคคอมมิวนิสต์นานาชาติขึ้น และจะได้เป็นรากฐานอันจะได้พัฒนาตัวไปอีกขั้นหนึ่ง คือการบูรณาการในระดับรัฐต่อไป

เมื่อสตาลิน ได้มีอำนาจในสหภาพโซเวียต ก็ได้เปลี่ยนแนวความคิดดังกล่าวมาเป็นแนวความคิดที่จะต้องการสร้างคามยิ่งใหญ่ให้แก่สหภาพโซเวียตมากกว่าที่จะเน้นความเข้มแข็งของพรรคคอมมิวนิสต์นานาชาติ แต่เนื่องจากว่ายังมีความจำเป็นที่จะต้อง

FOREIGN TRADE 1 1979 U.S.S.R.

CMEA'S ROLE IN STRENGTHENING THE SOCIALIST COMMUNITY • SITTING OF THE CMEA STANDING COMMISSION FOR FOREIGN TRADE • SOVIET EXPORTS OF INDUSTRIAL EQUIPMENT

The building of the Council for Mutual Economic Assistance in Moscow

FOREIGN TRADE

Foreign economic relations, including foreign trade, have a tremendous impact on international relations. In recent years products of the Soviet economy known to many foreign firms around the world have come into steady demand on the world market. Large associations and organizations in many foreign countries recognize that Soviet foreign trade organizations are reliable partners. The Soviet Union's foreign trade, whose development is linked with the country's increased economic potential, has become a major factor conducive to the peaceful coexistence of states with different social systems. Hence the wide interest in "Foreign Trade".

The magazine is important to a wide range of readers. Economists find in it many items about the economic ties of the USSR and its industry, gain important information from statistical data published in the magazine. Firms and organizations engaged or interested in trade with the USSR will find information about the major commodities manufactured in the USSR, about its trade with other countries and firms. Contributors to the magazine include well-known specialists in foreign commerce — executives of the Ministry of Foreign Trade of the USSR, leading executives and chairmen of foreign trade organizations, directors of firms, trade representatives of the USSR. The magazine features materials advertizing Soviet commodities and goods of foreign firms and organizations. The magazine issues a special Russian-language statistical yearbook, orders for which are accepted separately.

It is published in English, French, German, Spanish, and Russian.

Twelve issues a year

V/O MEZHDUNARODNAYA KNIGA

มีการบูรณาการของประเทศในเครือคอมมิวนิสต์ ให้เกิดขึ้นเพื่อจะได้เป็นฐานของการดำเนินการในเรื่องการสร้างคามยิ่งใหญ่ให้แก่สหภาพโซเวียต ดังนั้นประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกภายใต้การนำของสหภาพโซเวียต จึงได้มีการรวมตัวกันก่อตั้งคณะมนตรีความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน (โคเมคอน) (Council for Mutual Economic Assistance) หรือที่เรียกเป็นตัวย่อว่า CMEA หรือ COMECON ขึ้นเมื่อเดือนมกราคม 1949 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดขอบข่าย รูปแบบ ของการค้าระหว่างประเทศกลุ่มสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกเข้าด้วยกัน ให้ประเทศสมาชิกได้ร่วมมือกันปรับปรุง และส่งเสริมการพัฒนาการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

แบบสังคมนิยมด้วยระบบการวางแผน เพื่อเร่งให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและวิชาการ ยกเว้นการพัฒนาเศรษฐกิจมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในประเทศสมาชิกให้อยู่ในระดับเดียวกัน

ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศโคเมคอนที่ออกมาในรูปการค้าระหว่างกัน การลงทุนหรือการให้สินเชื่อต่อกัน และการร่วมลงทุนในโครงการต่าง ๆ นั้นกระตุ้นให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและพัฒนารวมกลุ่มของประเทศสังคมนิยมได้อย่างดี มูลค่าการค้าในระหว่างกลุ่มประเทศนี้ได้มีมูลค่าสูงขึ้นตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากตารางดังตารางที่ 1

จากตารางดังกล่าวจะเห็นได้ชัด

เจนว่า การรวมกลุ่มกันเป็นโคเมคอนนั้นประสบความสำเร็จอย่างน่าพึงพอใจในด้านของมูลค่าการค้าที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น เพราะในช่วงปี 1950 ถึง 1979 นั้น มูลค่าทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกในยุโรปตะวันออกได้เพิ่มสูงขึ้นถึง 23 เท่า นอกจากนี้แล้วยังมีการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติเพิ่มสูงขึ้นถึง 7.8 เท่า การผลิตด้านอุตสาหกรรมก็มีมากขึ้นกว่าเดิมถึง 12.4 เท่า สินค้าที่แลกเปลี่ยนกันในระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิก ได้แก่ วัตถุดิบ เชื้อเพลิง อาหาร เครื่องจักรและอุปกรณ์ สินค้าอุปโภคบริโภค และสินค้าอุตสาหกรรมอื่น ๆ ความร่วมมือดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นจากการวางแผนและข้อตกลงที่ COMECON Commission on Foreign Trade ได้จัดทำขึ้นเพื่อ

ขยายการค้าระหว่างประเทศสังคมนิยมตลอดจนเพื่อปรับปรุงโครงสร้างกฎเกณฑ์ทางการค้า

นอกจากการค้าภายในกลุ่มประเทศสมาชิกแล้ว โคมะคอนยังได้มีการค้ากับประเทศสังคมนิยมอื่น ๆ และมีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินและเทคนิคแก่ประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น อีรัก เม็กซิโก และอีกหลาย ๆ ประเทศที่มีนโยบายทางการเมืองโน้มเอียงไปในทางสังคมนิยม

2. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับยุโรปตะวันตก

2.1 นโยบายการค้าของยุโรปตะวันออก

นโยบายการค้าของประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก อาจจะแบ่งออกได้ตามลักษณะของประเทศที่ติดต่อได้ 3 รูปแบบ คือ นโยบายการค้ากับประเทศในกลุ่มโคมะคอน นโยบายการค้ากับประเทศที่พัฒนาแล้ว และนโยบายการค้ากับประเทศที่กำลังพัฒนา

2.1.1 นโยบายการค้ากับประเทศในกลุ่มโคมะคอน

ก่อนที่จะมีการจัดตั้งองค์การโคมะคอนขึ้นนั้น การค้าระหว่างประเทศยุโรปที่มีระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมนั้นเมื่ออยู่อย่างจำกัด การค้าที่มีอยู่ระหว่างกันนั้นก็มิในรูปแบบของสัญญาทวิภาคี (Bilateral treaties) ที่สหภาพโซเวียตมักจะทำกับประเทศต่าง ๆ ลักษณะตัวอย่างของสัญญาแบบทวิภาคีนี้ ได้แก่ สัญญาการค้าระหว่าง

โซเวียตและโปแลนด์ ที่ทำกันในปี 1948 ซึ่งโซเวียตตกลงจะส่งมอบสินค้าประเภทเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ให้แก่โปแลนด์ ในรูปของเครดิต และโปแลนด์ก็จะส่งสินค้าต่าง ๆ ให้แก่โซเวียตเป็นการตอบแทน เป็นต้น เมื่อได้มีการจัดตั้งองค์การโคมะคอนขึ้นมานั้น ในตอนต้นก็ยังมิได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีและลักษณะของการค้าไปจากของเดิมเท่าไรนัก ในระหว่างปี 1950-1 ก็ได้มีการทำสัญญาการค้ารูปทวิภาคีระหว่างสหภาพโซเวียตและประเทศสมาชิกของโคมะคอนเป็นรายประเทศ และได้มีการทำสัญญาแบบทวิภาคีกับประเทศสมาชิกในรูปของกลุ่มด้วย ตั้งแต่ปี 1954 เป็นต้นมา การค้าภายในกลุ่มประเทศสมาชิกจะเป็นระบบการผูกขาดโดยรัฐ ได้มีการทำความตกลงทางการค้าระยะยาวระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล โดยยึดหลักการให้ความร่วมมือประสานแผนเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกและการผลิตสินค้าและบริการตามความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) เป็นหลัก มีการตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ ในปี 1956 ขึ้นมาและได้จัดแบ่งประเภทสินค้าออกเป็นส่วน ๆ คือ เหล็กและเหล็กกล้า โลหะที่มีใช้เหล็ก ก๊าซ น้ำมัน อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ วิศวกรรม และเกษตรกรรม เมื่อได้แบ่งประเภทแล้วคณะกรรมการก็จะได้พิจารณาว่าประเทศใดควรผลิตอะไร และควรส่งซื้อสินค้าได้จากไหน เป็นต้น นั่นคือมีการกำหนดโครงการส่งมอบสินค้าที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกไว้เป็นการล่วงหน้า มีการกำหนดประเภท

และปริมาณสินค้าที่จะซื้อขายกันไว้ และมีการลงนามในข้อตกลงว่าด้วยการส่งมอบสินค้าระหว่างกันเป็นรายปี มีการเจรจาตกลงด้านการค้าระหว่างกันในรูปแบบพหุภาคี (Multilateral) กันทุกปีภายหลังจากที่ได้ลงนามในการตกลงแบบทวิภาคีแล้ว และมีการกำหนดราคาสินค้าในสัญญาการค้าซื้อขายกันโดยยึดถือเอาราคาตลาดโลกเฉลี่ยในช่วงระยะเวลา 5 ปีย้อนหลัง ซึ่งได้มีการกำจัดส่วนเบี่ยงเบนจากต้นทุนระหว่างประเทศออกไปแล้วเป็นเกณฑ์การชำระเงินนั้นประเทศสมาชิกตกลงให้ใช้เงินรูเบิล ซึ่งเป็นหน่วยเงินตราของสหภาพโซเวียตที่จ่ายโอนกันได้เป็นหน่วยเงินตราร่วมกันระหว่างประเทศ ทำให้เงินรูเบิลกลายเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนในระบบการชำระเงินหลายฝ่ายแทนระบบการชำระเงินในรูปทวิภาคี

การค้าระหว่างประเทศในกลุ่มสมาชิกโคมะคอนด้วยกันนั้นมีไม่น้อยกว่า 50% (ยกเว้นโรมาเนียซึ่งมีนโยบายต่างประเทศค่อนข้างเป็นอิสระ) อย่างไรก็ตามการค้าส่วนใหญ่ยังเป็นการค้ากับสหภาพโซเวียตอยู่ดีไม่ว่าจะเป็นในรูปของสินค้าออกหรือสินค้าเข้า ทั้งนี้เพราะสหภาพโซเวียตเป็นประเทศที่ใหญ่จึงมีความต้องการสินค้าเข้าอยู่เป็นจำนวนมาก และความเจริญก้าวหน้าในทางเทคโนโลยีของสหภาพโซเวียตเองประกอบกับความต้องการที่จะหาตลาดระบายสินค้าของตน ทำให้สหภาพโซเวียตใช้สิทธิพลทางการเมืองนำหน้าเพื่อประโยชน์ของตน ทำให้มูลค่าของการส่งออกและการนำเข้าของประเทศสมาชิกที่ทำการ

ค้ากับสหภาพโซเวียตนั้นมีมูลค่าสูงกว่าประเทศอื่น ๆ

2.1.2 นโยบายการค้ากับประเทศที่พัฒนาแล้ว

การค้าระหว่างกลุ่มประเทศโคเมคอนกับกลุ่มประเทศทุนนิยมที่พัฒนาแล้วได้มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในช่วงปี 1956-1971 อัตราเพิ่มขึ้นของการค้าในแต่ละปี 11% โดยเฉลี่ยทั้ง ๆ ที่ประเทศทั้งสองกลุ่มนี้มีความประสงค์ที่จะติดต่อกันขายกัน แต่ในขณะเดียวกันสภาพทางเศรษฐกิจการเมือง และสถาบันต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกันก็เป็นเครื่องกีดขวางที่มีให้การค้าขายต่อกันดำเนินไปได้โดยสะดวก มิฉะนั้นแล้วปริมาณและมูลค่าทางการค้าระหว่างกันจะต้องเพิ่มสูงกว่านี้

อุปสรรคทางการเมืองประการหนึ่งก็คือประเทศตะวันตกไม่ยอมให้มีการใช้หลักการปฏิบัติแห่งชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-favored-nation) แต่ประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกและใช้กฎเกณฑ์ข้อจำกัดหลายประการแก่การค้ากับประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออก ในขณะที่เดียวกันกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกก็ไม่ยอมรับนโยบายการเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับการรวมกลุ่มกันของเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีและการค้า (The General Agreement on Tariff and Trade หรือ G.A.T.T) เป็นสิ่งที่กลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกไม่อาจยอมรับได้

ต่อมากลุ่มประเทศในยุโรปตะวันออกได้ผ่อนปรนท่าทีของตนลง เช็กโกสโลวะเกียเป็นประเทศแรกที่ได้เริ่มลดภาษีถึง 600 รายการ และได้

เริ่มใช้หลักการปฏิบัติแห่งชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่งกับบางประเทศ ในปี 1959 โปแลนด์และยูโกสลาเวียก็ได้เริ่มมีความสัมพันธ์กับ G.A.T.T เมื่อยูโกสลาเวียได้เลิกการผูกขาดการค้าโดยรัฐ และผ่อนคลายข้อจำกัดเกี่ยวกับสินค้าเข้าและสินค้าออกแล้ว G.A.T.T. ก็ได้รับยูโกสลาเวียเข้าเป็นสมาชิกในปี 1966 โปแลนด์และโรมาเนียได้เข้าเป็นสมาชิกของ G.A.T.T. ในปี 1967 และ 1971 ตามลำดับ

สินค้าออกของกลุ่มประเทศโคเมคอนที่ส่งไปขายยังประเทศในกลุ่ม

ยุโรปตะวันตกที่สำคัญได้แก่ วัตถุดิบต่าง ๆ แร่ธาตุ น้ำมัน และอาหาร สินค้าทุนมีเพียงส่วนน้อย สินค้าเข้าที่สำคัญได้แก่ เครื่องจักร เครื่องอุปกรณ์ และสินค้าอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการพัฒนาแล้วและมีคุณภาพสูง ประเทศในโคเมคอนจึงต้องประสบกับปัญหาการขาดดุลการค้ากับประเทศยุโรปตะวันตกอยู่เสมอ การเพิ่มปริมาณสินค้าออกที่เป็นอาหาร และวัตถุดิบนั้นก็ทำได้ยาก ดังนั้นกลุ่มประเทศสังคมนิยมจึงมีนโยบายที่จะลดการขาดดุลการค้า โดยพยายามเพิ่มการขาย

2.1.3 นโยบายการค้ากับประเทศที่กำลังพัฒนา

ในเรื่องของการค้าระหว่างประเทศนั้นกล่าวได้ว่าประเทศกลุ่มสังคมนิยมจะซื้อสินค้าเกษตรและสินค้าขั้นปฐมจากประเทศที่กำลังพัฒนาและจะขายเครื่องจักร อุปกรณ์ และสินค้าทุนที่จำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมให้แก่ประเทศกลุ่มโลกที่สาม นโยบายทางการค้าที่ทำกับประเทศที่กำลังพัฒนานี้มีลักษณะยืดหยุ่นมาก ได้มีการตั้งเป้าหมายระยะยาวเป็นหลัก มีการลงนามในข้อตกลงทางการค้าและเศรษฐกิจกับประเทศที่กำลังพัฒนาในหลาย ๆ ประเทศเพิ่มขึ้น สำหรับการชำระเงินนั้นประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกได้ยืดหยุ่นให้ใช้การชำระเงินที่เป็นเครดิตในระยะยาว เช่น คิดอัตราดอกเบี้ย 2.5% และให้ชำระคืนภายใน 8-12 ปี บางประเทศ เช่น สหภาพโซเวียตถึงกับยกเลิกภาษีศุลกากรขาเข้า สำหรับสินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศในกลุ่มโลกที่สามเลยทีเดียว

2.2 นโยบายการค้าของไทย

ประเทศไทยมีนโยบายการค้าเสรีมาแต่ดั้งเดิม การทำสัญญาการค้ากับต่างประเทศก็มักจะทำเป็นรูปทวิภาคี และส่วนใหญ่สาระสำคัญในสัญญากับประเทศต่าง ๆ นั้น ก็มีความคล้ายกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเล็กที่จำเป็นจะต้องดำเนินนโยบายทางการทูตว่าไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดเป็นพิเศษ

ต่อมานโยบายต่างประเทศของไทยได้เปลี่ยนไปว่า ไทยได้สังกัดอยู่

ในค่ายโลกเสรีและเริ่มดำเนินนโยบายคล้อยตามสหรัฐอเมริกามากขึ้นทุกทีเมื่อสหรัฐอเมริกาเริ่มนโยบายที่จะปิดกั้นการค้ากับประเทศในเครือคอมมิวนิสต์ทั้งหมดแล้ว ไทยก็จำเป็นต้องดำเนินนโยบายคล้อยตามไปด้วย แม้กระทั่งการที่จะส่งคณะทูตทางเศรษฐกิจและการค้าไปยังยุโรปตะวันออกในปี 2514 นั้นก็ยังต้องเสนอเรื่องไปยังกระทรวงการต่างประเทศเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศได้แสดงความเห็นว่าการเดินทางดังกล่าวจะได้ผลดีและไม่มีทางเสีย เพราะเวลานี้สหรัฐอเมริกาเองก็อยากผูกมิตรกับจีนแดงและโซเวียตอยู่แล้ว ตลอดจนแจ้งว่าเมื่อเร็ว ๆ นี้ประธานาธิบดีสหรัฐ ได้ประกาศลดหย่อนข้อจำกัดต่าง ๆ ในการติดต่อค้าขายกับจีนแดงแล้ว เมื่อนายกรัฐมนตรีของไทยได้ทราบดังกล่าวจึงได้อนุมัติให้เดินทางไปได้²

ตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นได้ชัดเจนว่าการเมืองของไทยยังคงแข่งกร้าวต่อประเทศสังคมนิยมอยู่ก็ได้แก่การที่ได้มีการนำเรื่องการค้าขายกับจีนแดงเข้าพิจารณาในสภาความมั่นคงแห่งชาติเมื่อประมาณเดือนพฤษภาคม 2514 แล้ว ก็ยังมีมติออกมาว่าให้งดการค้ากับจีนแดงต่อไป จนกว่าจีนแดงจะเปลี่ยนท่าทีในเรื่องนโยบายธุรกรรมไทยเสียก่อน³

ในวันที่ 22 มกราคม 2518 สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ผ่านพระราชบัญญัติการค้ากับประเทศที่ประกอบการค้าโดยรัฐ⁴ ซึ่งผลของการออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นมาทำให้เกิดความยุ่งยากสับสนในวงการธุรกิจ

สินค้าอุตสาหกรรมและทุนในตลาดยุโรปตะวันตก แต่ก็ประสบปัญหาเรื่องคุณภาพ ปัจจุบันกลุ่มประเทศสังคมนิยมมีนโยบายที่จะขยายการใช้ระบบการค้าในรูปของการทำข้อตกลงระยะยาวว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและวิชาการซึ่งเห็นได้จากการที่ได้มีการทำข้อตกลงสั่งซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ จากประเทศยุโรปตะวันตกที่พัฒนาแล้วในรูปสินเชื่อระยะยาว และได้ตกลงกำหนดการจ่ายเงินในรูปของสินค้าอุตสาหกรรมที่ตนเองผลิตได้

การค้าภายในประเทศ ผู้ส่งออกของไทยจะต้องดำเนินการจัดตั้งองค์การต่าง ๆ ตามที่กฎหมายใหม่กำหนดไว้ อาทิเช่น บรรษัทดังกล่าวจะต้องมีทุนของรัฐบาลและองค์การของรัฐมากกว่ากึ่งหนึ่งของทุนทั้งสิ้น ส่วนผู้ที่จะได้รับอนุญาตทำการค้ากับประเทศที่ประกอบการค้าโดยรัฐก็ต้องมาจดทะเบียนเสียก่อน บุคคลใดที่มีได้จดทะเบียนรับอนุญาตไว้และไปทำการค้ากับประเทศดังกล่าวเข้าก็จะถูกลงโทษถึงขั้นจำคุก ดังนี้เป็นต้น ทำให้ปริมาณการค้าของไทยต่อประเทศดังกล่าวในช่วงเวลานั้นตกต่ำลงอย่างมาก ตลอดจนประเทศไทยได้รับการต่อว่าจากหลาย ๆ ประเทศในโลกเสรีว่าดำเนินการไปในทางลักษณะที่เป็นสังคมนิยมเพิ่มขึ้น ความไม่สะดวกและความผันผวนทางการเมืองในสมัยนั้นทำให้รัฐบาลภายใต้การนำของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ออกพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการค้ากับประเทศที่ประกอบการค้าโดยรัฐ พ.ศ. 2518 ในวันที่ 20 สิงหาคม 2519 โดยให้เหตุผลว่า เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในอันที่จะให้มีการปฏิบัติต่อทุกประเทศที่ทำการค้ากับประเทศไทยโดยเท่าเทียมกัน⁵ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีนโยบายที่จะติดต่อทางการค้ากับทุก ๆ ประเทศและได้มีการทำข้อตกลงทางการค้าแบบทวิภาคีเป็นระยะ ๆ มาจนกระทั่งปัจจุบัน

2.3 ข้อตกลงทางการค้า

ความสัมพันธ์ขั้นต่อไปที่ได้มีขึ้นคือ ได้มีการลงนามในข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศ

ในยุโรปตะวันออก โดยลงนามกับสหภาพโซเวียต บัลแกเรีย และโรมาเนียในปี พ.ศ. 2513 เชโกสโลวะเกียและฮังการีในปี พ.ศ. 2521 กับยูโกสลาเวียในปี พ.ศ. 2522 และกับโปแลนด์และสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมันในปี พ.ศ. 2523

สาระสำคัญของข้อตกลงดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้คือ ประเทศคู่สัญญาที่มีความตั้งใจจะพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกัน ภายในขอบเขตของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่ใช้ปฏิบัติในประเทศทั้งสอง โดยประเทศคู่สัญญาจะใช้หลักการปฏิบัติแห่งชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-favored-nation) ในด้านภาษีศุลกากร ส่วนการชำระเงินนั้นจะกระทำในรูปของการแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลที่ได้มีการตกลงกัน⁶

แต่อย่างไรก็ตาม การค้าทุกอย่างของประเทศสังคมนิยมนั้นอยู่ภายใต้ความควบคุมดูแลของรัฐบาล โดยรัฐบาลจะเป็นผู้วางแผนการค้าให้ ซึ่งมีหลักการโดยสรุปว่าแบบระยะสั้น 1 ปี ที่กำหนดขึ้นนั้นมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในทุก ๆ ทาง และการวางแผนระยะยาวคือ 5 ปี นั้นเป็นการวางแผนเพื่อจัดระบบทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าระหว่างประเทศเพื่อก่อให้เกิดความสมดุลทางการค้านั้นคือ เมื่อจะซื้อสินค้าจากประเทศใดต้องมีเงื่อนไขในการขายสินค้าให้ประเทศนั้นด้วย นอกจากนี้ยังมีการกำหนดวงเงินของการนำสินค้าเข้าและสินค้าออกของแต่ละปีอีกโสดหนึ่งด้วย

การทำข้อตกลงทางการค้านี้จัดได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะประเทศต่าง ๆ ในโลกได้มีการรวมกลุ่มกันทำข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีและการค้า (The General Agreement on Tariff and Trade หรือเรียกย่อ ๆ ว่า GATT) หรือมีการรวมกลุ่มกันในรูปของกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) หรือประชาคมยุโรป (EEC) ขึ้นมา⁷ ดังนั้นประเทศที่ได้มีสัญญาทางการค้าระหว่างกันก็จะได้รับการเลือกปฏิบัติในทางที่ต่อยกกว่า และการค้าขายระหว่างกันก็จะไม่มีปริมาณและมูลค่าสูงมากนัก

2.4 โครงสร้างและมูลค่าของสินค้าเข้า-ออกระหว่างประเทศไทยกับยุโรปตะวันออก

การค้าระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกมีปริมาณน้อยมาก ในระหว่างปี 2515-19 พบว่าปริมาณการค้าระหว่างกันในแต่ละปีคิดเฉลี่ยร้อยละ 0.852 ของปริมาณการค้าทั้งหมดของไทยกับทุกประเทศในแต่ละปีของช่วงปี 2515-19 ไทยส่งสินค้าออกไปยังกลุ่มประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออกคิดเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.76 ของมูลค่าสินค้าออกทั้งหมด และนำเข้าคิดเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.91 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมด อย่างไรก็ตามมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับยุโรปตะวันออกได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่ก็ยังเป็นอัตราที่ค่อนข้างต่ำ มูลค่าสินค้าเข้าที่ไทยส่งจากยุโรปตะวันออกได้เพิ่มมากขึ้นในระหว่างปี 2515-19 นี้ (ดูตารางที่ 2) ส่วนมูลค่าส่งออกเปลี่ยนแปลงขึ้นลงไม่แน่นอน จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าเมื่อพิจารณาในช่วงปี 2515-

19 มูลค่าส่งออกมีค่าสูงสุดในปี 2517 และลดลงอย่างมากในปี 2518 และ 2519 ซึ่งเป็นผลจากการที่ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติการค้ากับประเทศที่ประกอบการค้าโดยรัฐดังกล่าวข้างต้นแล้ว

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบดุลการค้ากับประเทศสังคมนิยมตะวันออก ตลอดระยะเวลา 2515-19 นี้ สินค้าออกที่สำคัญของไทยในช่วงปีดังกล่าวได้แก่ สินค้าประเภทยางแผ่นรมควัน ปอแก้ว ฟลูออไรน์ และสิ่งทอตามลำดับ ส่วนข้าวนั้นมีการส่งออกไม่สม่ำเสมอโดยในปี 2517 และ 2518 ไทยได้ส่งข้าวออกไปยังประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออก มูลค่าถึง 128 และ 107.2 ล้านบาท ตามลำดับ แต่ในปี 2519 ไทยมิได้ส่งข้าวไปกลุ่มประเทศนี้เลย ทางด้านสินค้าเข้ามีโครงสร้างไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก สินค้านำเข้าส่วนใหญ่ได้แก่ ฝ้าย อลูมิเนียม และของทำด้วยอลูมิเนียม เครื่องจักรกล และอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ไฟฟ้า ยานบก และส่วนประกอบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเคมี ปุ๋ย เคมีภัณฑ์อินทรีย์ และเภสัชผลิตภัณฑ์

เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2519 ประเทศไทยได้ประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติการค้ากับประเทศที่ประกอบการค้าโดยรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในอันที่จะให้มีการปฏิบัติต่อทุกประเทศที่ทำการค้ากับประเทศไทยโดยเท่าเทียมกัน การยกเลิกพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ทำให้การค้าระหว่างไทยกับประเทศกลุ่มสังคมนิยมยุโรปตะวันออกลดขั้นตอน

และลดความยุ่งยากลง ปริมาณการค้าจึงเพิ่มขึ้นมาจาก 918.6 ล้านบาทในปี 2519 เป็น 1,270.2 ล้านบาท ในปี 2520 โดยสินค้าออกเพิ่มขึ้นจาก 218 ล้านบาท ในปี 2519 เป็น 308.9 ล้านบาท ในปี 2520 หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 41.7 ส่วนสินค้านำเข้าเพิ่มจากมูลค่า 700.6 ล้านบาทในปี 2519 เป็น 961.3 ล้านบาท ในปี 2520 หรือประมาณร้อยละ 37.2 จากตารางที่ 2 จะเห็นว่ามูลค่าการค้าระหว่างไทยกับกลุ่มยุโรปตะวันออกได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่ปี 2520 จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เป็นผลจากการที่ไทยยกเลิกพระราชบัญญัติดังกล่าว และเป็นผลจากการที่ไทยได้มีการลงนามในข้อตกลงทางการค้ากับประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มยุโรปตะวันออกเพิ่มขึ้นหลายประเทศ คือ เซโกสโลวะเกีย ฮังการี ในปี 2521 ยูโกสลาเวีย ในปี 2522 โปแลนด์ และเยอรมันตะวันออกในปี 2523 ดังกล่าวแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตามปริมาณการค้าระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออกก็ยังมีน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณการค้าต่างประเทศทั้งหมดของไทย โดยในปี 2523 ประเทศไทยส่งสินค้าออกไปยังกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกเพียงประมาณร้อยละ 2.8 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมดของไทย และนำเข้าสินค้าประมาณร้อยละ 1.04 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมดของไทย⁸

สินค้าออกที่สำคัญของไทยที่ส่งไปยังกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกในระยะหลังนี้ได้แก่ ข้าวขาว ข้าวโพด น้ำตาลดิบ ยางแผ่นรมควัน และยางแท่ง ส่วนสินค้าเข้าที่สำคัญที่ไทยนำเข้าจากกลุ่มประเทศนี้ได้แก่ ปุ๋ย ยาง

ยางสังเคราะห์ และของทำด้วยวัสดุต่าง ๆ เหล็ก เหล็กกล้า และของทำด้วยวัสดุต่าง ๆ เครื่องจักร เครื่องใช้กล และส่วนประกอบเคมีภัณฑ์อินทรีย์ และวัสดุที่ใช้ทำกระดาษ

สำหรับดุลการค้าของไทยกับกลุ่มประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออกจะพบว่าไทยเป็นฝ่ายขาดดุลมาตลอด ยกเว้นในระยะหลังคือปี 2523 ไทยได้เริ่มได้เปรียบดุลการค้ามูลค่าถึง 1,822.7 ล้านบาท และในครึ่งปีแรกของ 2524 ไทยก็ยังคงได้เปรียบดุลการค้าอยู่ถึง 4,759.9 ล้านบาท

ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยในช่วงปี 2515-ปัจจุบัน ได้แก่ สหภาพโซเวียต โรมานี โปแลนด์ บัลแกเรีย เซโกสโลวะเกีย และยูโกสลาเวีย ตามลำดับ จากข้อมูลทางการค้าปรากฏว่าโซเวียตเป็นประเทศที่มีปริมาณการค้ากับไทยมากที่สุดในบรรดาประเทศกลุ่มยุโรปตะวันออกตลอดมา ยกเว้นปี 2516 และ 2519 ซึ่งโปแลนด์มาเป็นอันดับที่หนึ่งและปี 2521 ซึ่งโรมานีเป็นประเทศที่มีการค้ากับไทยมากที่สุด โครงสร้างการค้าระหว่างไทยกับยุโรปตะวันออกจะเห็นได้ชัดเจนขึ้นเมื่อแยกดูโครงสร้างการค้าระหว่างไทยกับแต่ละประเทศในกลุ่มนี้ โดยจะยกตัวอย่างเฉพาะประเทศที่เป็นคู่ค้าสำคัญซึ่งได้แก่ สหภาพโซเวียต โรมานี โปแลนด์ และยูโกสลาเวีย สำหรับการการค้าระหว่างไทยกับบัลแกเรีย เซโกสโลวะเกีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน ฮังการีและแอลเบเนีย มีมูลค่าน้อย โดยเฉพาะสองประเทศหลังมูลค่าการค้าในแต่ละปีไม่เกิน 100 ล้านบาท จึงขอไม่กล่าวถึง

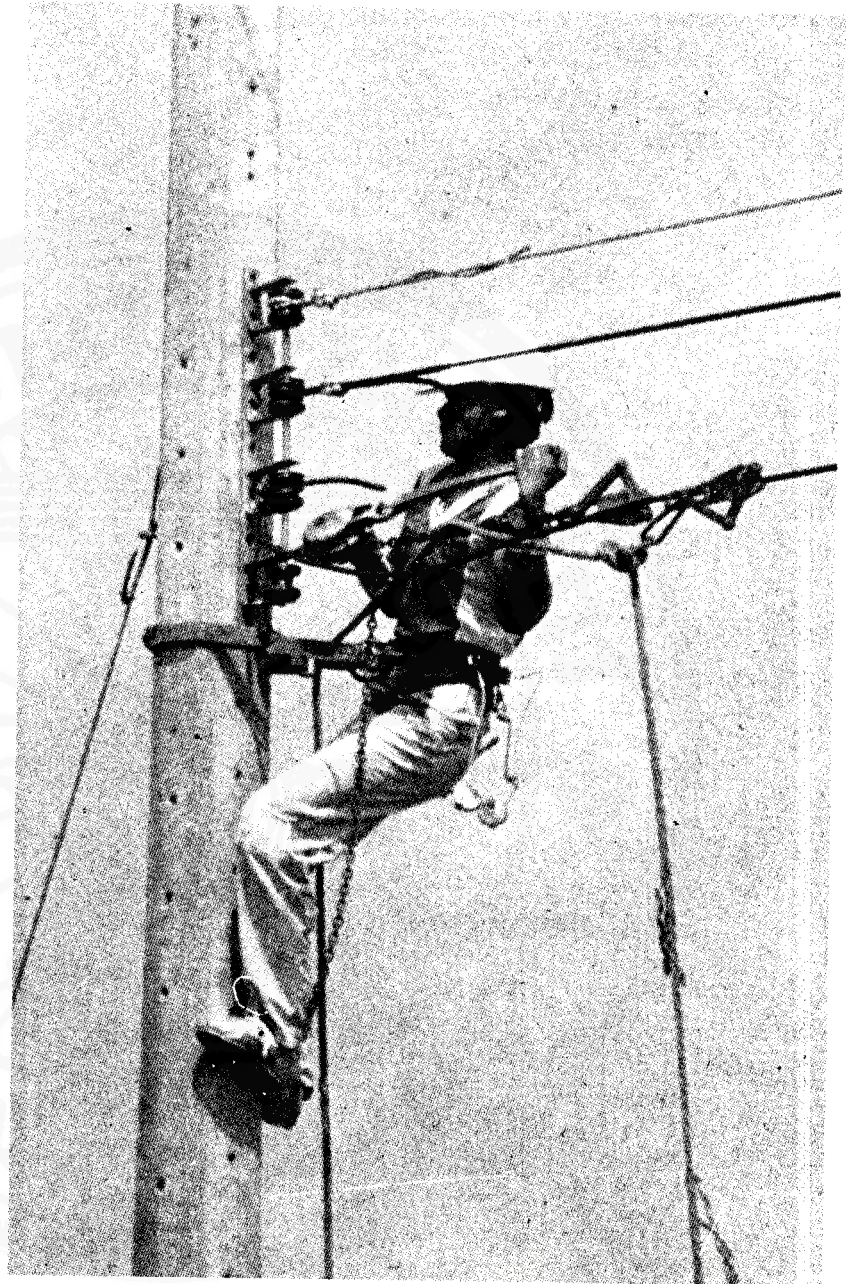
2.4.1 โครงสร้างและมูลค่าสินค้า เข้า-ออกระหว่างไทยกับ สหภาพโซเวียต

เนื่องจากโซเวียตปกครอง
โดยระบบสังคมนิยม ดังนั้นรัฐจึงเป็น
ฝ่ายกำหนดวางแผนชนิด ปริมาณและ
ราคาสินค้า ตลอดจนการจัดสรรแรงงาน
เข้าไปประกอบอาชีพในสาขาต่าง ๆ
ส่วนการค้ากับต่างประเทศโซเวียตจะ
ผูกขาดโดยมีองค์การค้าต่างประเทศ
ของรัฐดำเนินการ และแต่ละองค์การค้า
จะรับผิดชอบสินค้าแต่ละชนิดหรือ
แต่ละกลุ่ม ดังนั้นเมื่อต้องการจะขาย
หรือซื้อสินค้าจากโซเวียต จึงต้องติดต่อ
ที่สำนักงานผู้แทนการค้าของโซเวียต
ซึ่งไปตั้งอยู่ในประเทศต่าง ๆ ที่มี
สัญญาทางการค้ากับโซเวียต

สินค้าออกที่สำคัญของโซเวียต คือ
น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันปิโตรเลียม
ถ่านหิน แร่เหล็ก ไม้สัก ขนสัตว์ นาฬิกา
และ นาฬิกาข้อมือ เครื่องจักรและ
อุปกรณ์ต่าง ๆ บางชนิด

สินค้าเข้าที่สำคัญของโซเวียต คือ
เครื่องจักร เครื่องใช้กลและเทคโนโลยี
สมัยใหม่ซึ่งสั่งจากประเทศตะวันตก
ใหม่เทียม โปยาสูบ เสื้อผ้าสักทอต่างๆ
เฟอร์นิเจอร์ และอาหาร

สำหรับประเทศไทยได้มีความ
สัมพันธ์ทางการค้ากับโซเวียตเป็นเวลา
นาน แต่ได้มีข้อตกลงทางการค้ากับ
โซเวียต (The signing of bilateral
trade agreement) เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม
พ.ศ. 2513 จากตารางที่ 3 จะ
เห็นว่า มูลค่าการค้าได้ขยายตัวสูงขึ้น
เรื่อย ๆ นับตั้งแต่ปี 2515 เป็นต้นมา
จนถึงปี 2517 ในปีต่อมามูลค่าการค้า
ลดลงประมาณครึ่งหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจาก

วิกฤตการณ์น้ำมันจากข้อมูลการค้าจะ
เห็นว่า โซเวียตเป็นประเทศคู่ค้าที่
สำคัญที่สุดของไทยในยุโรปตะวันออก
โดยมีปริมาณการค้ากับไทยมากที่สุด
มาตลอด ยกเว้นปี 2516 2519 และ
2521 มูลค่าการค้าระหว่างกันได้เพิ่ม
ขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะด้านมูลค่า
นำเข้า ส่วนมูลค่าการส่งออกนั้นเปลี่ยนแปลง
ไม่แน่นอน และมีแนวโน้มที่ลด

ลงเรื่อย ๆ ในช่วง 2517-2519 จาก
มูลค่า 446.4 ล้านบาท ในปี 2517 เหลือ
เพียง 24.4 ในปี 2519 ทั้งนี้อาจเป็น
ผลสืบเนื่องมาจากผลของการที่ไทย
ประกาศใช้พระราชบัญญัติการค้ากับ
ประเทศที่ประกอบการค้าโดยรัฐ ในปี
2518 ทำให้โซเวียตหันไปซื้อสินค้า
ประเภทข้าวและยางแผ่นรมควันจาก
ประเทศอื่นแทน ดังจะเห็นได้ว่า ยาง

แผนรณรงค์วันทุกชนิดรวมกัน ซึ่งเคยส่งออกในปี 2515-17 มีมูลค่าลดลงมาก ในปี 2518 และไม่ส่งออกเลยในปี 2519

ในระยะหลังตั้งแต่ปี 2519 เป็นต้นมา มูลค่าการค้าจึงขยายตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ และมากที่สุดในระยะช่วงปี 2523 - ครั้งแรกของ 2524 จะเห็นได้ว่าในปี 2524 เฉพาะครั้งแรกของปี (มค.- มิย.) ปริมาณการค้าเพิ่มขึ้นจาก 3,599.1 ล้านบาท ในปี 2523 เป็น 5,589.5 ล้านบาท ซึ่งเป็นสินค้าออก 5,415.5 ล้านบาทและสินค้าเข้า 174.0 ล้านบาท

สินค้าออกที่สำคัญที่ไทยส่งไปยังสหภาพโซเวียตได้แก่ ข้าวชนิดต่าง ๆ ข้าวโพด น้ำตาลดิบ ฟลูออไรท์ และแผ่นยางรมควันเกรดต่าง ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า สินค้าออกของไทยที่ส่งไปสหภาพโซเวียตมีการเปลี่ยนแปลงชนิดอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะสหภาพโซเวียตมีภูมิประเทศและพื้นดินทุกลักษณะ จึงอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม และสหภาพโซเวียตมีการวางแผนงานเป็นรายปี ดังนั้นปีใดประสบปัญหาขาดแคลนในสินค้าใดก็สามารถวางแผนซื้อสินค้านั้น ๆ ในปีนั้นเป็นปี ๆ ไป สินค้าเข้าของไทยจากสหภาพโซเวียตมีโครงสร้างไม่สู้เปลี่ยนแปลงนัก ส่วนใหญ่ได้แก่ กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ ฝ้าย หม้อน้ำ เครื่องจักรกล เครื่องใช้กลและส่วนประกอบ เครื่องจักรไฟฟ้าและเครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้า ยานบก และส่วนประกอบอาวุธและกระสุนปืน ศิลปวัตถุ และโบราณวัตถุ

สำหรับดุลการค้าระหว่างไทยกับ

สหภาพโซเวียต จากตารางที่ 3 จะเห็นว่า บางปีไทยเสียเปรียบและบางปีไทยได้เปรียบ สำหรับปี 2519 เป็นปีที่ไทยเริ่มเสียเปรียบดุลการค้า และในปี 2520 ไทยเสียเปรียบดุลการค้ากับสหภาพโซเวียตสูงถึง 218.8 ล้านบาท ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไทยเสียเปรียบดุลการค้ากับกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกสูงมากเป็นประวัติการณ์ เหตุที่ไทยเริ่มเสียเปรียบดุลการค้ากับสหภาพโซเวียตในปี 2519 และมากที่สุดในปี 2520 เป็นเพราะสินค้าที่ไทยเคยส่งออกไปโซเวียตมีมูลค่าลดลงมาก เช่น ฟลูออไรท์ มีมูลค่าส่งออกลดลงมากในปี 2519 แต่เพิ่มขึ้นในปี 2520 บ้าง ยางแผ่นรมควันซึ่งเคยส่งออกมาตลอดปรากฏไม่มีการส่งออกเลยในปี 2519 และส่งออกเพียงเล็กน้อยในปี 2520 ทางด้านสินค้าเข้ามีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษในปี 2519 และ 2520 โดยเฉพาะปี 2520 มูลค่านำเข้ามากที่สุด สินค้าที่นำเข้ามากเป็นพิเศษในปี 2520 ได้แก่ อลูมิเนียมและของทำด้วยอลูมิเนียม ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีการนำเข้าเลย แต่ในปี 2520 นำเข้าสูงถึง 47.2 ล้านบาท ฝ้ายเป็นสินค้าที่นำเข้าสูงมากในปี 2519 และ 2520 ส่วนสินค้าอื่น ๆ ที่มีมูลค่านำเข้าเพิ่มบ้างในช่วงปี 2519 และ 2520 ได้แก่ หม้อน้ำ เครื่องจักร เครื่องใช้กลและส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ อาวุธและกระสุนปืน ดุลการค้าของไทยกับสหภาพโซเวียตเริ่มดีขึ้นในปี 2521 โดยไทยเสียเปรียบดุลการค้าลดลงจากเดิมมาก และกลายเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้าในปี 2522 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะไทยสามารถ

ส่งสินค้าออกได้มากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่การนำเข้ามีแนวโน้มลดลง เช่น ในปี 2523 ไทยได้เปรียบดุลการค้าคิดเป็นมูลค่า 3,133.5 ล้านบาท และสำหรับปี 2524 ในระยะ 6 เดือนแรกไทยก็ยังได้ดุลอยู่ มีมูลค่าถึง 5241.5 ล้านบาท ซึ่งเป็นประมาณ 3 เท่าของการได้ดุลในช่วงระยะ 6 เดือนแรก ของปี 2523⁹ เป็นที่คาดหมายกันว่า ในปี 2524 ไทยจะมีการค้าเกินดุลโซเวียตเพิ่มขึ้นอีก ทั้งนี้เพราะโซเวียตได้ทะยอยสั่งซื้อสินค้าประเภทอาหารและธัญพืช ซึ่งสหภาพโซเวียตกำลังประสบปัญหาขาดแคลนอยู่ในปัจจุบัน ทำให้สินค้าออกของไทยเพิ่มขึ้นหลายรายการที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพด น้ำตาลดิบ ปอแก้วและเศษ สับปะรดกระป๋อง ฟลูออไรท์ เกรดเคมี

สำหรับสู่ทางการขยายตัวการค้าระหว่างไทย-โซเวียต คาดว่าจะขยายตัว ทั้งนี้เพราะมีการเจรจาติดต่อดุลการค้าระหว่างกันมากขึ้น แต่คาดว่าไทยจะเป็นฝ่ายสั่งซื้อเข้ามามากกว่า ทั้งนี้เพราะโซเวียตมีความต้องการสินค้าไทยไม่มากนัก เนื่องจากสามารถผลิตได้เองไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม สินค้าที่โซเวียตส่งจากต่างประเทศมักจะนำไปช่วยเหลือประเทศอื่น เช่น ส่งข้าวไทยเพื่อเอาไปช่วยเวียดนาม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สหภาพโซเวียตเปิดโอกาสให้ร้านค้าไทยที่สนใจจะส่งสินค้าไปยังโซเวียตติดต่อที่สำนักงานผู้แทนทางการค้าแห่งสหภาพโซเวียต ซึ่งตั้งขึ้นที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่ปี 2514 แต่สินค้าที่จะส่งไปสหภาพโซเวียตนั้นจะต้องพึงเล็งด้านคุณภาพเป็นสำคัญ¹⁰

2.4.2 โครงสร้างและมูลค่าสินค้าเข้า-ออกระหว่างไทยกับโรมาเนีย

โรมาเนียเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทยประเทศหนึ่งในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับโรมาเนียมีไม่มากนักในระยะแรก ๆ คือ ช่วงปี 2515-18 และมีมูลค่าการค้าระหว่างกันเพิ่มขึ้นมากในปี 2519 โดยจากมูลค่า 37.4 ล้านบาท ในปี 2518 เป็น 133.8 ล้านบาท ในปี 2519 และมูลค่าการค้าได้เพิ่มมากอย่างรวดเร็วเรื่อยมาจนกระทั่งในปี 2521 โรมาเนียจัดได้ว่าเป็นประเทศที่มีมูลค่าการค้ากับไทยมากที่สุดในบรรดากลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก โดยในปี 2521 ไทยส่งสินค้าออกไปยังโรมาเนีย 169.3 ล้านบาท และส่งเข้า 328.3 ล้านบาท (ดูตารางที่ 4) และจากนั้นมามูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และในระยะหลัง ๆ นี้ โรมาเนียจัดได้ว่าเป็นประเทศที่สองรองจากสหภาพโซเวียตในการติดต่อค้าขายกับประเทศไทย โดยในปี 2523 มูลค่าการค้ามีถึง 1,220.8 ล้านบาท เป็นมูลค่าสินค้าเข้า 307.8 ล้านบาท และมูลค่าสินค้าออก 913.0 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม ไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดของโรมาเนียเพียงร้อยละ 0.08 ในปัจจุบัน¹¹ ซึ่งประเทศคู่ค้าที่สำคัญของโรมาเนียได้แก่ สหภาพโซเวียต สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เยอรมันนีตะวันออก สหรัฐอเมริกา เซโกสโลวาเกีย สาธารณรัฐประชาชนจีน โปแลนด์ ฝรั่งเศส อังการี อิตาลี ออสเตรีย และญี่ปุ่น

สินค้าออกที่สำคัญที่ไทยส่งไป

โรมาเนียตลอดที่มีการค้ากันได้แก่ยางแผ่นรมควัน และยางแท่ง ปอแก้ว ไม้แปดสัดแซ่เย็นจนแข็งซึ่งไม่เคยส่งออกไปโรมาเนียมาก่อนได้มีการส่งออกในปี 2523 ถึง 50.3 ล้านบาท สินค้าเข้าที่สำคัญที่ไทยสั่งซื้อจากรอมาเนียได้แก่ ปุ๋ย เคมีภัณฑ์อินทรีย์ เคมีภัณฑ์อินทรีย์ เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ หม้อน้ำ เครื่องจักร เครื่องใช้กล และสารประกอบ สินค้าเข้าที่เพิ่มมากขึ้นมากในระยะหลังได้แก่ ปุ๋ย ซึ่งจากเดิมในปี 2515 สั่งเข้าแค่ 0.3 ล้านบาท เพิ่มเป็น 459.0 และ 469.6 ล้านบาทในปี 2522 และ 23 ตามลำดับ

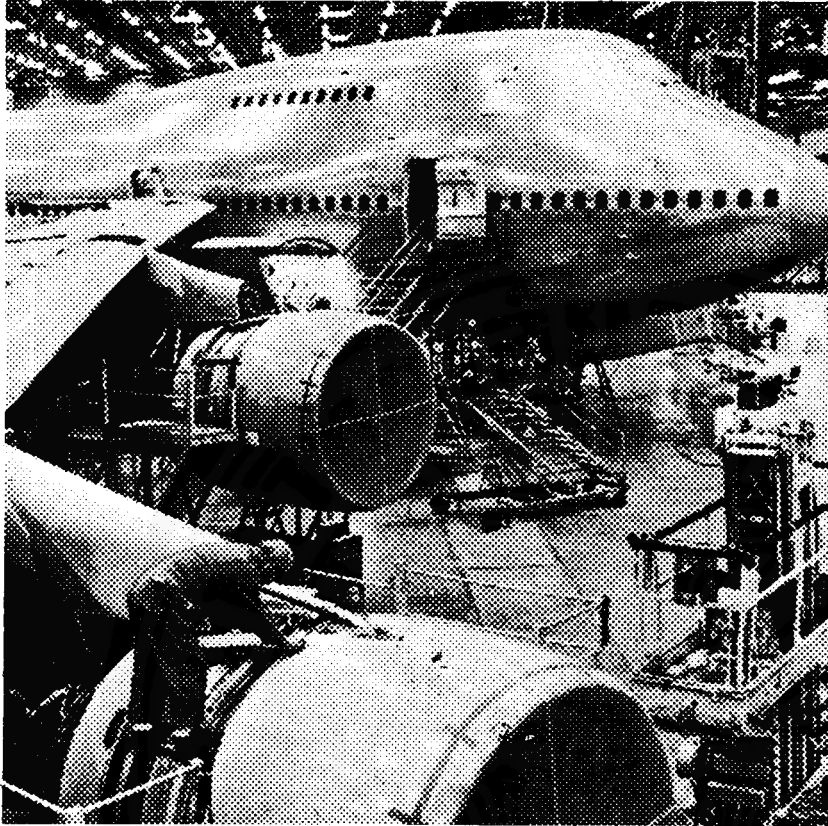
สำหรับดุลการค้าของไทยกับโรมาเนียพบว่า ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบดุลการค้าเป็นส่วนใหญ่ (ดูตารางที่ 4) มีเพียงสองปีคือ 2516 และ 2524 ครั้งแรกที่ไทยได้เปรียบดุลการค้า แต่ก็เป็นมูลค่าไม่มากนักเมื่อเทียบกับตัวเลขของการขาดดุลกับโรมาเนียในแต่ละปี ไทยเสียเปรียบดุลการค้ากับโรมาเนียสูงมากเป็นประวัติการณ์ตั้งแต่ปี 2521-23 ซึ่งเป็นเพราะไทยสั่งซื้อปุ๋ยและน้ำมันเชื้อเพลิงชนิดใช้กับเตาหม้อน้ำเพิ่มมากในช่วง 3 ปีนี้ ในขณะที่การส่งออกของไทยก็เพิ่มขึ้นจากข้อมูลการค้า จะเห็นว่า ตั้งแต่ปี 2521 เป็นต้นมา ไทยสามารถส่งสินค้ามากขึ้นไปยังโรมาเนีย เช่น แบเรียมซัลเฟต และแบเรียมคาร์บอเนต ฟลูออไรท์ สิ่งทอ ถั่วลิสง และไม้แปดแซ่เย็นจนแข็ง ซึ่งไม่เคยส่งออกก่อนหน้านี้เลย อย่างไรก็ตาม มูลค่าส่งออกที่เพิ่มขึ้นนี้เพิ่มน้อยกว่ามูลค่าสั่งเข้าที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้ไทยเสียเปรียบดุลการค้ามากขึ้นมากในช่วงปีดังกล่าว

สำหรับในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2524 ไทยได้ส่งข้าวออก 25% เป็นมูลค่าถึง 285.9 ล้านบาท ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีการส่งออก และสั่งซื้อปุ๋ยและน้ำมันเชื้อเพลิงชนิดใช้กับเตาหม้อน้ำลดลงมาก จึงทำให้ไทยเริ่มได้เปรียบดุลการค้าเป็นมูลค่า 10.1 ล้านบาท

จากโครงสร้างการนำเข้าของโรมาเนีย สินค้าออกของไทยที่พอจะมีคู่แข่งขายตัวไปยังตลาดโรมาเนีย ได้แก่ ผ้าและด้ายทอผ้า อาหารและสัตว์มีชีวิต ผลไม้และผัก น้ำตาลและน้ำตาลปรุงแต่งแล้ว น้ำมัน เป็นต้น¹² โดยเฉพาะสิ่งทอซึ่งไทยเคยส่งออกในปี 2521 แต่หลังจากนั้นไม่มีการส่งออกอีกเลย

2.4.3 โครงสร้างและมูลค่าของสินค้าเข้า-ออกระหว่างไทยกับโปแลนด์

โปแลนด์เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีมูลค่าการค้ากับไทยสูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก จากตารางที่ 5 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับโปแลนด์ขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จาก 93.3 ล้านบาท ในปี 2515 เป็น 355.3 ล้านบาท ในปี 2517 ซึ่งเป็นปีที่มีมูลค่าการค้าระหว่างกันมากที่สุด โดยเป็นมูลค่าสินค้าออกสูงสุดในปี 2517 ซึ่งมีมูลค่า 126.7 ล้านบาท และมูลค่าสั่งเข้า 228.6 ล้านบาท หลังจากปี 2517 ไปแล้วมูลค่าการค้าลดลงบ้างเพิ่มขึ้นบ้างไม่แน่นอน โดยสินค้าออกมีมูลค่าลดลงเรื่อย ๆ ยกเว้นในครึ่งปีแรกของ 2524 ทางด้านสินค้าเข้ามีมูลค่าเปลี่ยนแปลงขึ้นลงไม่แน่นอน

สินค้าออกที่สำคัญของไทยไปยังโปแลนด์ในช่วงแรก (2515-19) ได้แก่ สิ่งทอ ปอแก้ว ยางแผ่นรมควัน ฟลูออไรท์ และเส้นใยสังเคราะห์ ส่วนในช่วงหลัง (2520-ปัจจุบัน) ได้แก่ ยางธรรมชาติ สิ่งทอ ขี้แร่ สินค้าส่งออกของไทยไปโปแลนด์ในระยะหลังนี้มีเพียงไม่กี่ชนิดและมูลค่าน้อย โดยเฉพาะยางแผ่นรมควันนั้นในระยะช่วงปี 2519-20 มีมูลค่าลดลงมาก และในที่สุดไม่มีการส่งออกจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะโปแลนด์หันไปซื้อยางแผ่นรมควันจากมาเลเซียและอินโดนีเซียมากขึ้น สำหรับในปี 2523 นี้ สินค้าออกรายใหญ่ของไทยไปโปแลนด์ คือ ข้าว ซึ่งมีมูลค่าถึง 72.8 ล้านบาท ทั้งนี้เป็นเพราะโปแลนด์ประสบภาวะเศรษฐกิจถดถอย การลงทุนลดลง

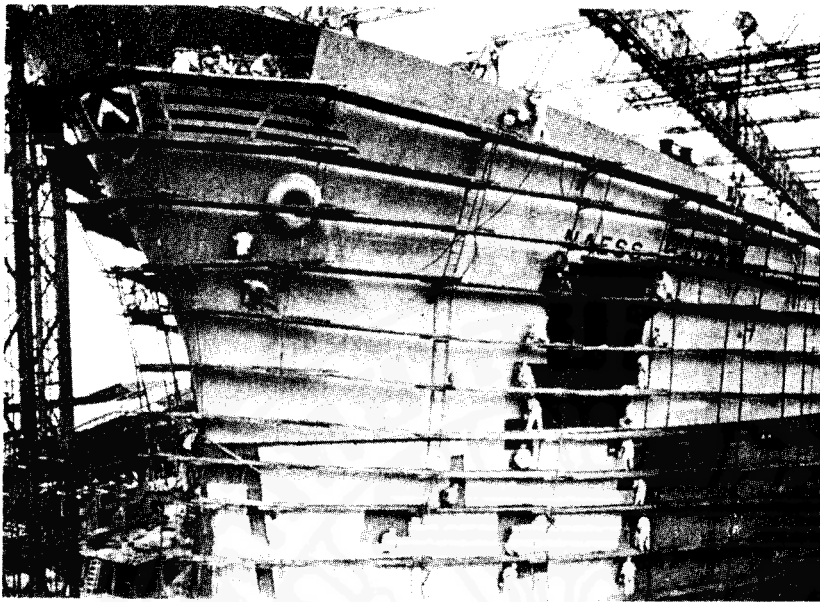
ผลผลิตทั้งภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรมลดลง เนื่องจากเกิดปัญหาความไม่สงบทางด้านแรงงาน และภาวะอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิตสินค้าเกษตร จึงต้องนำเข้าสินค้าเกษตรจำนวนมากขึ้น สำหรับโครงสร้างสินค้าเข้าของไทยจากโปแลนด์นั้น ชนิดของสินค้าไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงนัก สินค้าเข้าที่สำคัญได้แก่ ผลิตภัณฑ์เคมีอนินทรีย์และอินทรีย์ เครื่องจักรไฟฟ้า และอุปกรณ์ หม้อน้ำ เครื่องจักร เครื่องใช้กลและส่วนประกอบ เหล็ก เหล็กกล้า และของทำด้วยสิ่งดังกล่าว และสิ่งสกักที่ใช้ในการฟอกหนังและย้อมสี สินค้าเข้าที่มีมูลค่ามากขึ้นมากในระยะหลัง ได้แก่ เคมีภัณฑ์เบ็ดเตล็ด เคมีภัณฑ์อินทรีย์และอนินทรีย์ เครื่องจักรไฟฟ้า

และอุปกรณ์

สินค้าออกที่พอมีสู่ทางขยายตัวไป ยังโปแลนด์ ได้แก่ เส้นใยและเส้นใยสิ่งทอ ผ้าทอประเภทต่าง ๆ สินแร่ เหล็กและเศษโลหะ อาหารและสัตว์มีชีวิต รั้วพืชและรั้วพืชที่ปรุงแต่งแล้ว อาหารสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งยางแผ่นรมควันเกรด 1 เพราะเดิมเคยส่งออกสูงถึง 95.0 ล้านบาทในปี 2517 แต่มูลค่าลดลงเรื่อย ๆ จนไม่มีการส่งออกเลยในปี 2520¹³

2.4.4 โครงสร้างและมูลค่าของสินค้าเข้า-ออกระหว่างไทยกับยูโกสลาเวีย

มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับยูโกสลาเวียมีค่ามากพอสมควรเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก แต่ทว่ามูลค่าการค้ามีค่าขึ้นลงไม่แน่นอน ทั้งนี้เพราะมูลค่าส่งออกและสั่งเข้าของไทยกับยูโกสลาเวียมีค่าเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่เป็นส่วนใหญ่ มูลค่าการค้ามีค่ามากที่สุดในปี 2522 โดยมีมูลค่า 279.0 ล้านบาทเป็นมูลค่าส่งออก 132.8 ล้านบาท และนำเข้า 146.2 ล้านบาท ซึ่งเป็นมูลค่าส่งออกสูงสุดและนำเข้าสูงสุดด้วย จากตารางที่ 6 จะเห็นว่า มูลค่าการส่งออกและสั่งเข้าลดลงมากในปี 2523 ทั้งนี้เพราะเศรษฐกิจของยูโกสลาเวียในปี 2523 อยู่ในภาวะซบเซา และไทยยังคงมีส่วนแบ่งในตลาดยูโกสลาเวียน้อยมาก จะเห็นได้ว่า มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับยูโกสลาเวียมีไม่เกิน 300 ล้านบาทในแต่ละปี

โครงสร้างสินค้าเข้าและออกของไทยกับยูโกสลาเวียเป็นดังนี้ คือ สินค้าออกที่สำคัญ ได้แก่ ปอแก้ว ซึ่งมีการส่งออกเกือบทุกปี สินค้าออกมีการเปลี่ยนชนิดเสมอ ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงแรกคือ ปี 2515-19 สินค้าออกได้แก่ ปอแก้ว สับปะรดกระป๋อง ยางแผ่นรมควัน ซึ่งยางแผ่นรมควันมีมูลค่าส่งออกมากในช่วง 2 ปีแรก และมีมูลค่าลดลงมาเรื่อย ๆ จนไม่มีการส่งออกตั้งแต่ปี 2522 จนปัจจุบันโครงสร้างสินค้าออกของไทยไปยูโกสลาเวียในระยะหลังเปลี่ยนเป็นส่งสินค้า ข้าวโพด ซึ่งมูลค่าสูงในปี 2523 ข้าวชนิดต่าง ๆ ซึ่งส่งมากในปี 2522 เป็นเหตุให้มูลค่าการส่งออกสูงเป็นพิเศษในปีนี้ ยางธรรมชาติ หนึ่งโคหนักระป๋องที่ฟอกแล้ว ซึ่งก่อนปี 2520 ไม่เคยมีการส่งออกทางด้านสินค้าเข้าของไทยจากยูโกสลาเวียพบว่ามีลักษณะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงชนิดเช่นเดียวกับโครงสร้างสินค้าเข้าของไทยจากประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มยุโรปตะวันออก

สินค้าเข้าที่สำคัญได้แก่ เคมีภัณฑ์ อินทรีย์ เกสซ์ผลิตภัณฑ์ เหล็ก เหล็กกล้า และของทำด้วยสิ่งดังกล่าว อลูมิเนียมและของทำด้วยอลูมิเนียม เครื่องจักรไฟฟ้าและอุปกรณ์ หม้อน้ำ เครื่องจักร เครื่องใช้เหล็กและส่วนประกอบ วัตถุดิบใช้ทำกระดาษและผลิตภัณฑ์ กระดาษ ซึ่งรายการหลังนี้เพื่อจะมีมูลค่านำเข้ามาก ในปี 2522-23 และในครึ่งปีแรกของ 2524 ยังไม่มีการนำเข้า

ยูโกสลาเวียเป็นประเทศที่ไทยได้เปรียบดุลการค้าในระยะเริ่มแรกของการค้าคือ ในช่วงปี 2515-17 หลังจากนั้นไทยก็เริ่มเสียเปรียบดุลการค้ามาตลอด ยกเว้นในปี 2523 เท่านั้น (ดูตารางที่ 6)

สินค้าออกที่พอจะมีลู่ทางขยายตัวไปยังตลาดยูโกสลาเวีย ได้แก่ อาหารและสัตว์มีชีวิต ไชมัน และน้ำมันที่ได้จากสัตว์และพืช ทั้งนี้โดยดูจากโครงสร้างการนำเข้าของยูโกสลาเวีย

3. อุปสรรคในเรื่องความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข

3.1 อุปสรรคในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ในปัจจุบัน

เนื่องจากองค์การของรัฐ ของกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันออกเป็นผู้ผูกขาดการค้าต่างประเทศ และการค้าส่วนใหญ่คือ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 นั้นกระทำอยู่ในระหว่างกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกด้วยกัน ดังนั้นลักษณะของการค้าจึงสามารถแยกได้ดังนี้¹⁴

ในรูปของการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยตรง ซึ่งเป็นระบบการค้าที่นิยมใช้กันอย่างมากที่สุด ในระบบนี้ใช้วิธีการทำสัญญาแลกเปลี่ยนสินค้าต่อกันโดยให้มีมูลค่าเท่ากันเพื่อมิให้มีการชำระเงิน (Barter) การค้าดังเช่นว่านี้ได้รวมถึงการที่ตกลงแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นระยะยาว โดยที่อีกประเภทหนึ่งจะก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมให้ด้วย

ในรูปของการแลกเปลี่ยนแผนชำระบัญชี ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กับประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่มิใช่สังคมนิยมนั้น ประเทศคู่สัญญาจะเปิดบัญชีในเงินตราสกุลของประเทศตนเองให้แก่อีกประเทศหนึ่ง และมีการหักบัญชีเมื่อมีการส่งสินค้าเข้าหรือส่งสินค้าออก และเมื่อครบอายุสัญญาซึ่งโดยทั่วไปประมาณ 1 ปี จึงจะทำการล้างบัญชีต่อกันและกัน

ในรูปชำระเงินโดยซื้อสินค้าที่มีมูลค่าสมมูลกัน วิธีนี้ก็คล้ายกับวิธีแรกคือประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกจะซื้อสินค้าจากประเทศหนึ่งประเทศใดในวงเงินจำนวนหนึ่ง โดยที่ประเทศนั้นจะต้องซื้อสินค้าจากประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกที่ได้ซื้อสินค้าของตนไปในวงเงินที่เท่ากัน ทั้งนี้มีการชำระเงินกันโดยวิธีการค้าปกติที่ทำกันอยู่

เมื่อลักษณะพื้นฐานเป็นดังนี้ และได้พิจารณาวิเคราะห์ถึงอุปสรรคที่มีอยู่ก็สามารถสรุปได้ว่า

3.1.1 สภาพการนำเข้าของประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกนี้ไม่แน่นอนและไม่สม่ำเสมอ ราคาที่เสนอซื้อมักจะต่ำมากจนกระทั่งผู้ส่งออกของไทยไม่อาจขายให้ได้

3.1.2 ระเบียบและข้อจำกัดการนำเข้าของประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกอันทำให้ผู้นำเข้าและส่งออกของไทยลำบากใจในเรื่องการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ โควตาของเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Quota) และโควตาประเภทสินค้า (Commodity Quota) เพราะประเทศในยุโรปตะวันออกมักจะมีนโยบายควบคุมการนำเข้าค่อนข้างเข้มงวดเนื่องจากความขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ และต้องการประหยัดเงินตราต่างประเทศ สินค้าที่พอจะขายได้จึงมีลักษณะเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ คือ สินค้าที่มีลักษณะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในทางอุตสาหกรรมเท่านั้น โควตาดังกล่าวทำให้บริษัทที่ดำเนินธุรกิจการค้าต่างประเทศในยุโรปตะวันออก ได้นำมาใช้

เป็นเครื่องต่อรองเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการที่จะนำเข้า ดังนั้นการที่ประเทศไทยจะเจรจาเสนอขายสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งหรือหลายชนิด จึงจำเป็นที่จะต้องทราบแน่นอนถึงชนิดสินค้าที่จะเจรจาเพื่อเสนอขอซื้อจากฝ่ายประเทศยุโรปตะวันออกไปพร้อมกันด้วยหากไม่มีรายละเอียดของสินค้าชนิดที่จะขอซื้อแล้ว สินค้าที่จะเสนอขายก็จะได้ไม่ได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามก็มีข้อยกเว้นในเรื่องนี้อยู่บ้างสำหรับการเสนอขายสินค้าวัตถุดิบและสินค้าอื่น ๆ ที่ประเทศยุโรปตะวันออกมีความจำเป็นต้องซื้อและผลิตเองไม่ได้สินค้าเหล่านี้จะได้ได้รับการพิจารณาให้นำเข้าได้โดยง่ายและไม่ตกอยู่ในโควตาของเงินตราต่างประเทศและโควตาประเภทสินค้า

ปัญหาที่เกิดขึ้นคือลักษณะทางการค้าของไทยส่วนใหญ่ นั้น ผู้ส่งออกมักจะส่งออกแต่เพียงอย่างเดียว มักไม่นำเข้า และในทำนองเดียวกันผู้นำเข้าก็มักจะทำการนำเข้าโดยไม่ทำการส่งออก ผู้ส่งออกของไทยจึงประสบกับความลำบากในเรื่องที่จะต้องนำเข้าเป็นการแลกเปลี่ยนกันด้วย

3.1.3 มีอยู่บ่อยครั้งที่ประเทศยุโรปตะวันออกซื้อสินค้าจากประเทศไทยโดยผ่านประเทศที่สาม ถ้าการค้าดังกล่าวนี้กระทำกับประเทศไทยโดยตรงแล้วทั้ง 2 ฝ่ายก็จะได้ประโยชน์ร่วมกันมากขึ้น

3.1.4 สินค้าออกหลายชนิดของไทยตรงกับความต้องการของประเทศยุโรปตะวันออก แต่ประเทศยุโรปตะวันออกไม่ซื้อจากไทยแต่ไปซื้อจาก

ประเทศอื่นแทน อันเนื่องมาจากเหตุผลทางการเมือง ตัวอย่างเช่น สับปะรดกระป๋องของไทยที่พยายามเสนอขายให้กับยูโกสลาเวียนั้นเป็นสินค้าที่ตกอยู่ภายใต้โควตาประเภทสินค้า และถูกควบคุมโดยโควตาของเงินตราต่างประเทศของยูโกสลาเวีย แต่ประเทศยูโกสลาเวียต้องการที่จะแผ่อิทธิพลในกลุ่มประเทศที่เป็นกลาง (Non-aligned Countries) อันจะทำให้ยูโกสลาเวียขยายความสัมพันธ์ทางการค้า การลงทุน และมีโครงการร่วมกันกับประเทศในกลุ่มนี้ได้ จึงทำให้ยูโกสลาเวียไม่สนใจสับปะรดกระป๋องของไทย แต่ไปซื้อสับปะรดกระป๋องจำนวนมากจากประเทศคิวบาและเคนยา ซึ่งเป็นประเทศสมาชิกของกลุ่มประเทศที่เป็นกลางนี้ นอกจากนี้ยูโกสลาเวียก็ได้มีโครงการร่วมกับประเทศทั้ง 2 นี้อยู่เป็นจำนวนมาก

3.1.5 การขยายการค้ากับประเทศยุโรปตะวันออกโดยให้นักธุรกิจไทยเป็นผู้ดำเนินการเอง นั้นจะทำให้วงเงินที่จะทำการค้าขายระหว่างกันอยู่ในขอบเขตจำกัด เพราะนักธุรกิจไทยมีเงินทุนน้อย ไม่อาจทำสัญญาการค้าในวงเงินจำนวนมากได้

3.1.6 ยังมีพ่อค้าไทยบางคนที่เป็นพวกหัวเก่าที่ไม่กล้าที่จะทำการค้าขายกับประเทศในเครือคอมมิวนิสต์เพราะยังเกรงอำนาจตำรวจซึ่งยังคงติดตามข่าวของบุคคลที่ยังมีการติดต่อการค้าขายกับประเทศเหล่านี้อยู่

3.1.7 อุปสรรคประการหนึ่งที่ประเทศผู้ซื้อสินค้าออกจากประเทศไทย มักจะต่อว่ามายังกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศอยู่เสมอ

ถึงปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าว่า คุณภาพไม่ตรงกับที่ได้ตกลงซื้อขายกันไว้ หรือไม่ก็มีการปลอมปนเอาวัตถุและสารแปลกปลอมอย่างอื่นเข้าไป เป็นต้น ความเสียหายในเรื่องนี้มิได้มีผลต่อผู้ส่งออกภายนอกโดยเฉพาะ แต่เป็นผลที่ทำให้สินค้าออกทั้งหมดของไทยเสื่อมเสียชื่อเสียงและค่านิยมในสายตาของประเทศผู้ซื้อสินค้าจากไทย

3.2 อุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

อุปสรรคที่คาดว่าจะอาจจะมีขึ้นในอนาคตแบ่งออกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

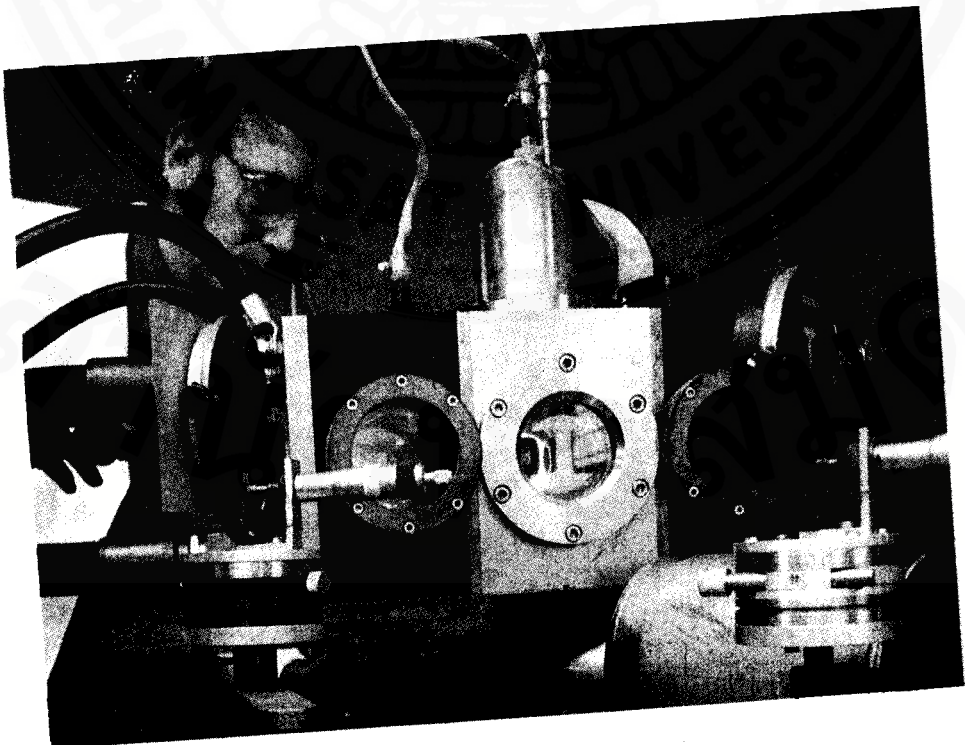
3.2.1 นโยบายทางด้านการค้าต่างประเทศของรัฐบาลที่ประกาศไปเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2524 ว่าจะให้นโยบายส่งออกเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของข้าว และข้าวโพด ที่ให้ยกเลิกโควตาเล็กการกำหนดราคาขั้นต่ำที่ต้องมา

ขอความเห็นชอบจากกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ รวมทั้งให้มีการลดภาระการส่งออกด้วย ซึ่งในปัจจุบันนี้กลุ่มพ่อค้าผู้ส่งออกยังไม่มี ความเชื่อมั่นต่อคำแถลงของรัฐบาลที่จะใช้นโยบายการค้าส่งออก ข้าว และข้าวโพดโดยเสรีไปจนถึงสิ้นปี 2525 ผู้ส่งออกจำนวนไม่น้อยคิดว่านโยบายนี้จะอยู่ได้ไม่กี่เดือนเท่านั้น เมื่อผู้ส่งออกขาดความมั่นใจแล้ว ปริมาณการค้าระหว่างกันก็ต้องชะงักหรือค้าขายกันอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพด้วย

3.2.2 สภาพทางการเมืองของประเทศไทยที่ยังขาดความมั่นคง มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลกันบ่อยก็ทำให้การค้าระหว่างประเทศต่อกันหยุดชะงักลงหรือช้าลงไปได้ เพราะพ่อค้าในประเทศคู่ค้าหรือรัฐบาลต่างประเทศจะต้องลังเลที่จะทำการซื้อขายกัน เพราะเกรงว่าจะมีปัญหาเมื่อรัฐ-

บาลใหม่ของไทยจะเปลี่ยนนโยบายอย่างฉุกฉลิวจนเขาเตรียมตัวไม่ทัน และต้องเสียหาย

3.2.3 ปริมาณการค้าระหว่างกันนั้นก็ขึ้นอยู่กับสภาพของดินฟ้าอากาศ เช่นกัน เช่นในปี 2524 นี้ ไซเรียตประสบความเสียหายจากภาวะความแห้งแล้งมาก ทำให้เป็นที่คาดกันว่า ไซเรียตมีความจำเป็นที่จะต้องนำเข้าสินค้าเกษตรปริมาณไม่น้อยกว่า 400 ล้านตัน ซึ่งทางไซเรียตจะส่งเจ้าหน้าที่ระดับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการค้าเดินทางมาเยือนประเทศไทยพร้อมคณะเพื่อซื้อสินค้าเกษตรจากไทยจำนวนมาก ในปลายเดือนมกราคม 2525 ซึ่งคาดว่าจะซื้อ น้ำตาล ข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และมันสำปะหลังจากไทย และจะขอให้ไทยซื้อเครื่องจักรหรือเรือทางด้านพาณิชย์นาวีจากเขา ซึ่งไทยก็ลำบากใจอยู่เพราะเครื่อง

จักรของโซเวียตนั้นยังมีคุณภาพต่ำกว่าของยุโรปและอเมริกาอยู่ และอะพลีย์ก็หาได้ยากมาก ส่วนการซื้อสินค้าเกษตรจากไทยนั้นก็ยิ่งน่าวิตกว่า ถ้าปีหน้าโซเวียตมีผลผลิตดีขึ้นแล้ว ก็คงจะไม่ซื้อจากไทย เกษตรกรไทยก็จะประสบปัญหาหาราคาพืชผลตกต่ำอีกด้วย ดังนั้นการค้าลักษณะนี้จึงมีความเสี่ยงอยู่ไม่น้อย

3.2.4 วิกฤติการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในโปแลนด์ เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2524 เป็นต้นมา ที่รัฐบาลโปแลนด์ประกาศจัดตั้งสหภาพทหารขึ้นปกครองประเทศและประกาศใช้กฎหมายการศึกษาห้ามการชุมนุมประท้วงหรือนัดหยุดงาน พร้อมทั้งได้จับและกักตัวผู้นำกรรมกรหัวรุนแรงของสหภาพโซลิดาริตี และอดีตผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ โดยอ้างเหตุผลว่า เพื่อตอบโต้การประท้วงและกระแสความกดดันของกรรมกรที่ต้องการโค่นล้มพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาล ซึ่งจะทำให้เกิดการจลาจลและสงครามกลางเมืองเกิดขึ้น อันจะเป็นผลเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อประเทศและสหภาพเศรษฐกิจ

ข้ออ้างดังกล่าวนี้ทางโลกเสรีเชื่อกันว่าเป็นเพราะการบงการจากโซเวียตที่มีจุดมุ่งหมายที่จะสลายพลังของสหภาพกรรมกรดังกล่าว เพราะสหภาพกรรมกรนั้นมีบทบาทในทางที่ตรงข้ามกับจุดประสงค์ของโซเวียต วิกฤติการณ์ในโปแลนด์นี้ทำให้ประเทศเจ้าหน้าพิพากันวิตกว่าโปแลนด์อาจไม่มีกำลังพอที่จะชำระหนี้ได้ หรือถ้าโซเวียตเข้าแทรกแซงแล้ว ประเทศเจ้าหน้าก็จะต้องประกาศว่าโปแลนด์

ผิดสัญญาชำระหนี้ (Default) ซึ่งจะทำให้โปแลนด์มีสภาพเหมือนกับล้มละลายและหมดเครดิตความเชื่อถือ (Credit worthiness) กับประเทศต่าง ๆ ทันที

กรณีที่จะเกิดการผิดสัญญาชำระหนี้ดังกล่าวนี้ ไม่เพียงแต่โปแลนด์เท่านั้นที่จะถูกกระทบกระเทือน แต่ความเชื่อถือทางเครดิตของกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกจะต้องถูกกระทบกระเทือนตามไปด้วย การค้ากับประเทศโปแลนด์ในตอนนี้อาจต้องหยุดชะงักลงชั่วคราว เพราะกรรมกรพากันนัดหยุดงาน ประเทศที่เคยซื้อเครื่องจักรอุปกรณ์จากโปแลนด์ก็จะประสบปัญหาขาดแคลนชิ้นส่วนอะไหล่ขึ้นมา ถ้าเป็นดังนี้แล้ว ประเทศคู่ค้าต่างๆ อาจจะเสี่ยงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตกับความไม่แน่นอนในการแทรกแซงของโซเวียต โดยการเลิกซื้อขายกับประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกได้

3.2.5 เนื่องจากระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิด เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจขึ้นในประเทศใด ก็อาจจะส่งผลกระทอมาถึงการประกอบธุรกิจการค้าในประเทศไทยได้ เช่น การที่อัตราดอกเบี้ยในสหรัฐอเมริกาเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ก็ทำให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศไทยสูงขึ้นไปด้วยเงินทุนที่ไม่ไหลเข้าประเทศไทย แต่กลับไหลออกไปชำระหนี้ต่างประเทศนั้นก็ส่งผลต่อการหมุนเงินในเรื่องของการส่งสินค้าเข้าและส่งออกสินค้าออกเช่นเดียวกัน เพราะทำให้ต้นทุนทางด้านการเงินสูงขึ้น ทำให้ราคาสินค้าต้องสูงขึ้นและราคาที่สูงนี้ทำให้

ปริมาณซื้อขายระหว่างกันต้องลดลง

3.2.6 ประเทศไทยใช้วิธีการแลกเปลี่ยนสินค้ากับประเทศในกลุ่มสังคมนิยมนี้อยู่น้อย โดยเฉพาอย่างยิ่งในเรื่องของปุ๋ยที่ประเทศไทยยังขาดอยู่มาก ตัวอย่างเช่น ในปี 2524 นี้ ไทยได้ขายข้าวโพดให้กับโซเวียตในราคาเอฟโอบี เป็นจำนวน 1 แสนตัน ในราคาคันละ 2,500 บาท และไทยต้องซื้อปุ๋ยจากโซเวียตจำนวน 50,000 ตัน ราคา ซีไอเอฟ กรุงเทพฯ คันละ 4,820 บาท เป็นการตอบแทน นอกจากนี้ไทยยังซื้อปุ๋ยจากประเทศอื่น ๆ ในยุโรปตะวันออกอีกด้วย แต่อีก 3 ปีข้างหน้าไทยจะมีโรงงานแยกแกลสธรรมชาติและเราจะมีปุ๋ยของเราเองแล้ว ก็คงจะต้องซื้อปุ๋ยจากประเทศเหล่านี้ลดลง แต่ถ้าประเทศเหล่านี้ไม่มีสินค้าอื่นใดที่จะให้ไทยซื้อเพิ่มแล้ว ก็อาจเป็นไปได้ว่าปริมาณการค้าระหว่างไทยกับยุโรปตะวันออกจะลดลงได้

3.2.7 การที่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้มอบนโยบายเมื่อเดือนตุลาคม 2524 ให้เอกอัครราชทูตไทยในยุโรปตะวันตก 16 ประเทศ ดำเนินการขอให้ยุโรปตะวันตก สนับสนุนการเข้าไปเป็นสมาชิกถาวร และการดำเนินงานของไทยใน GATT นั้น อาจทำให้ประเทศในยุโรปตะวันออกไม่พอใจได้

3.3 การแก้ไขอุปสรรคดังกล่าว และข้อเสนอแนะ

อุปสรรคบางประการดังที่ได้กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า แก้ไขได้ยากหรือแทบจะแก้ไขไม่ได้เลย แต่อุปสรรคบางอย่างก็พอจะแก้ไขได้ ดังมีวิธีการเสนอแนะสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1

มูลค่าการค้าระหว่างกันของประเทศสมาชิกโคเมคอนในยุโรปตะวันออก

ปี ค.ศ.						
ประเทศ	1950	1960	1965	1970	1975	1979
บัลแกเรีย	199	872	1,547	2,569	5,551	8,717
ฮังการี	356	1,037	1,762	2,670	2,670	5,714
ฮังการี	356	1,037	1,762	2,670	5,714	9,528
เยอรมันนีตะวันออก	570	2,679	3,672	5,709	10,550	15,331
โปแลนด์	685	1,437	2,489	4,067	8,485	12,817
โรมาเนีย	341	821	1,189	1,689	3,022	4,894
สหภาพโซเวียต	1,678	5,343	8,474	12,284	26,248	41,648
เช็กโกสโลวาเกีย	695	2,150	3,284	4,329	8,035	12,260
รวม	4,524	14,339	22,417	33,317	67,605	105,195

ที่มา : COMECON Secretariat, UNCTAD Seminar for Asian and Pacific Countries (Moscow, 1981), p. 47.

ภาครัฐบาล

3.3.1 เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ที่จะไปแก้ไขระบบงานหรือระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมของประเทศในยุโรปตะวันออก ดังนั้นรัฐบาลจึงควรใช้วิธีการทางการทูตเจรจาต่อรองกับประเทศในกลุ่มสังคมนิยมเหล่านั้น ให้ผ่อนปรนข้อบังคับต่าง ๆ ลงให้แก่ประเทศไทยเป็นพิเศษ ไทยเราเคยมีชื่อเสียงในเรื่องการเจรจาทางการทูตมา แต่โบราณแล้วก็น่าจะพอเจรจาให้ประเทศกลุ่มยุโรปตะวันออกเห็นใจประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา แต่การเจรจานั้นก็จะขึ้นอยู่กับ

ที่ท่าของนโยบายต่างประเทศของไทย ด้วย ว่าควรมีนโยบายต่างประเทศที่แน่นอน ไม่แข็งกร้าวต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งน่าจะเป็นนโยบายที่เหมาะสมสำหรับสถานการณ์ในปัจจุบัน

3.3.2 รัฐบาลไทยควรที่จะพิจารณาข้อตกลงทางการค้าที่ได้ทำไว้กับประเทศในยุโรปตะวันออกอีกทีหนึ่งว่าพอจะมีช่องทางอะไรที่จะทำให้การส่งเสริมการค้าระหว่างกันมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น การขอให้ทูตพาณิชย์และภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงสินค้านานาชาติ ก็เป็นหนทางหนึ่งที่จะเพิ่มปริมาณการค้าขึ้นมาได้

3.3.3 รัฐบาลจะต้องยืนยันนโยบายการส่งออกและการนำสินค้าเข้าให้แข็งชัดเจนไป จะต้องบอกให้พ่อค้าไทยได้ทราบว่าเขาจะต้องทำตามกฎเกณฑ์อย่างไรบ้าง ภาระเป็นอย่างไร และจะยืนยันนโยบายดังกล่าวไว้นานเท่าไร เพื่อเป็นการให้หลักประกันแก่พ่อค้าที่จะไปลงแรงติดต่อการค้า เขาจะได้ไม่เสียหายและทั้งจะทำให้เขาได้ทราบต้นทุนที่แน่ชัดในการขายสินค้าด้วย

3.3.4 เนื่องจากข้อสนทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการค้าของประเทศในยุโรปตะวันออกยังไม่เป็นที่แพร่หลายโดย

ตารางที่ 2

มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับยุโรปตะวันออก

ปี	สินค้าออก		สินค้านำเข้า		ดุลการค้า	มูลค่าการค้า (1) + (2)
	มูลค่า (1)	ร้อยละของ มูลค่าส่งออก รวม	มูลค่า (2)	ร้อยละของ มูลค่านำเข้า รวม	ขาดดุล (-)	
					เกินดุล (+)	
2515	191.8	0.853	250.3	0.810	- 58.5	441.3
2516	232.5	0.721	306.4	0.726	- 73.9	538.9
2517	631.1	1.254	685.9	1.070	- 54.8	1,317.0
2518	290.7	0.600	635.5	0.950	- 344.8	926.2
2519	218.0	0.38	700.6	0.99	- 482.6	918.6
2520	308.9	0.42	961.3	1.02	- 652.4	1,270.2
2521	426.2	0.47	1,200.4	1.52	- 774.2	1,626.6
2522	1,322.2	1.22	1,963.3	1.34	- 641.1	3,285.5
2523	3,832.9	2.87	2,010.2	1.04	+1,822.7	5,843.1
2524	6,076.5		1,316.7		4,759.9	7,393.2

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

- เป็นตัวเลขเบื้องต้น

ทั่วไป ดังนั้นถ้าทางราชการให้ข้อ
สนเทศดังกล่าวแพร่หลายขึ้นแล้ว
ประเทศไทยก็อาจส่งสินค้าเข้าจาก
ยุโรปตะวันออกได้เพิ่มขึ้นอีก และใน
ขณะเดียวกันก็จะได้เป็นการต้อรอง
ให้ยุโรปตะวันออกซื้อสินค้าจากไทย
เพิ่มขึ้นอีกด้วย อำนาจการต้อรองจะ
มีมากขึ้นถ้านโยบายการค้าระหว่างกัน
สูงมากพอที่จะทำให้แต่ละฝ่ายจะต้อง
เกรงใจซึ่งกันและกัน

3.3.5 ธนาคารแห่งประเทศไทย
น่าจะมืบทบาทในการช่วยเหลือเกี่ยว
กับการให้สินเชื่อของการนำเข้าและ
ส่งออกของพ่อค้าไทยในการค้ากับ
ยุโรปตะวันออกเพิ่มขึ้น อันจะทำให้
เกิดสภาพคล่องแก่ผู้ประกอบการ
ดังกล่าว

3.3.6 ประเทศไทยจะต้องวางมาตร-
การลงโทษผู้ส่งออกที่มีเจตนาไม่สุจริต
ในการส่งสินค้าออกที่คุณภาพแตกต่าง

จากการตกลงกันและปลอมปนอย่าง
ฉวยขาด

3.3.7 รัฐบาลไทยควรส่งเสริม
ให้มีคณะผู้แทนทางการค้าทั้งฝ่าย
รัฐบาลและฝ่ายเอกชนได้ร่วมกันเดิน
ทางไปยังประเทศยุโรปตะวันออก
บ่อยครั้ง เพราะการพบปะเจรจากัน
เป็นวิธีการแก้ไขการค้าที่เกิดขึ้นได้
อย่างดี และยังเป็นการส่งเสริมการค้า
ระหว่างกันอีกด้วย

ตารางที่ 3

มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียต

ปี	สินค้าออก		สินค้าเข้า		ดุลการค้า ขาดดุล (-) เกินดุล (+)	มูลค่า การค้า (1) + (2)
	มูลค่า (1)	ร้อยละของ มูลค่าส่งออก รวม	มูลค่า (2)	ร้อยละของ มูลค่านำเข้า รวม		
2515	63.2	0.281	68.8	0.222	- 5.6	132
2516	66.3	0.205	47.8	0.113	+ 18.5	114.1
2517	446.4	0.887	145.3	0.226	+ 301.1	591.7
2518	190.1	0.392	179.3	0.268	+ 10.8	369.4
2519	24.4	0.06	212.0	0.34	- 187.6	236.4
2520	82.6	0.11	301.4	0.32	- 218.8	384.0
2521	149.4	0.18	222.8	0.21	- 73.4	372.2
2522	827.0	0.76	162.5	0.11	+ 664.5	989.5
2523	3,366.3	2.52	232.8	0.12	+ 3,133.5	3,599.1
* 2524* (มค.-มิย.)	5,415.5		174.0		+5,241.5	5,589.4

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

* เป็นตัวเลขเบื้องต้น

3.3.8 สนับสนุนให้บริษัทผู้นำเข้าไทยที่นำเข้าสินค้าจากยุโรปตะวันออกต้องส่งออกสินค้าไทยไปประเทศนั้นในอัตราส่วนที่เท่ากันหรืออย่างน้อยต้องไม่ต่ำกว่าจำนวนหนึ่งที่รัฐบาลแนะนำ ถ้าผู้นำเข้าไม่อาจส่งออกได้เองก็ให้ใช้บริการหรือให้บริษัทการค้าต่างประเทศของไทย (International Trading Company) เป็นผู้ดำเนินการแทน โดยรัฐบาลจะให้สิ่งจูงใจแก่ผู้นำเข้าของไทยรายนั้น

3.3.9 รัฐบาลควรจะเลิกนโยบายและสั่งการลงไปที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทราบว่าผู้ที่ค้าขายกับประเทศในเครือคอมมิวนิสต์นั้น มิใช่ว่าจะผูกฝั่กับประเทศคอมมิวนิสต์หรือขึ้นขอบัณฑิตคอมมิวนิสต์ เพราะมีฉะนั้นแล้วการที่รัฐบาลแลกเปลี่ยนข่าวกับน้ำมันจากจีนแดงนั้น ตำรวจสันติบาลก็ควรจะมาจับคณะรัฐมนตรีไปในข้อหาฝักฝั่กับคอมมิวนิสต์ด้วย

ตารางที่ 4
มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับโรมาเนีย

ปี	สินค้าออก		สินค้าเข้า		ดุลการค้า	มูลค่าการค้า
	มูลค่า	ร้อยละของมูลค่าส่งออกรวม	มูลค่า	ร้อยละของมูลค่านำเข้ารวม	ขาดดุล (-) เกินดุล (+)	
2515	8.5	0.04	10.0	0.03	- 1.5	18.5
2516	21.7	0.07	12.6	0.03	+ 9.1	74.3
2517	13.2	0.03	57.1	0.09	- 43.9	70.3
2518	3.7	0.01	33.7	0.05	- 30.0	37.4
2519	55.1	0.1	78.7	0.11	- 23.6	133.8
2520	120.6	0.17	179.6	0.19	- 59.0	300.2
2521	169.3	0.20	328.3	0.30	-159.0	497.6
2522	282.6	0.26	834.8	0.58	-522.2	1,117.4
2523	307.8	0.23	913.0	0.47	-605.2	1,220.8
2524* (มค.-มิย.)	471.7		461.6		+ 10.1	973.3

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

* เป็นตัวเลขเบื้องต้น

ภาคเอกชน

3.3.10 จะต้องมีการรวมตัวกันของผู้ประกอบการที่มีขอบข่ายกิจการค้า ซึ่งสภาพการค้าและสมาคมทางการค้าต่าง ๆ น่าจะมีบทบาทในทางนี้มากขึ้น

3.3.11 เพื่อขจัดปัญหาเรื่องเงินทุนและอำนาจต่อรอง ภาคเอกชนก็ควรจัดตั้งบริษัทมหาชน (Public Company) ขึ้นมาโดยขอความสนับสนุนจากรัฐบาล เพื่อทำการค้าขายกับ

ประเทศในยุโรปตะวันออกโดยตรง

3.3.12 ควรจะติดต่อหาทางร่วมทุนกับประเทศในยุโรปตะวันออกเพื่อการลงทุนในโครงการใดโครงการหนึ่งในประเทศไทย เพื่อที่จะได้รู้ทางในเรื่องของการค้าและขจัดปัญหาเรื่องโควตาต่าง ๆ ได้ด้วย แต่การลงทุนรวมกันนี้ ในขั้นต้นคงจะต้องเลือกเอาประเทศที่จะไม่ทำความลำบากใจให้แก่ประเทศไทยในเรื่องของการเผยแพร่สิทธิหรือปลูกระดมเสียก่อน

ตารางที่ 5
มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับโปแลนด์

ปี	สินค้าออก		สินค้าเข้า		ดุลการค้า	มูลค่าการค้า (1) + (2)
	มูลค่า	ร้อยละของ มูลค่าส่งออก รวม	มูลค่า	ร้อยละของ มูลค่านำเข้า รวม	ขาดดุล (-) เกินดุล (+)	
2515	25.2	0.1	68.1	0.2	- 42.9	93.3
2516	46.1	0.1	96.3	0.2	- 50.2	142.4
2517	126.7	0.3	228.6	0.4	-101.9	355.3
2518	72.3	0.2	247.3	0.4	-175.0	319.6
2519	104.3	0.17	142.4	0.19	- 38.1	246.7
2520	68.4	0.10	179.3	0.19	-110.9	247.7
2521	32.1	0.04	235.1	0.22	-203.0	267.2
2522	25.2	0.02	292.9	0.20	-267.7	318.1
2523	11.9	0.008	259.8	0.13	-247.9	271.7
2524* (มค.-มิย.)	85.3		176.1		- 90.8	261.4

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

* เป็นตัวเลขเบื้องต้น

ตารางที่ 6

มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับยูโกสลาเวีย

ปี.	สินค้าออก		สินค้าเข้า		ดุลการค้า ขาดดุล (-) เกินดุล (+)	มูลค่าการค้า (1) + (2)
	มูลค่า (1)	ร้อยละของ มูลค่าส่งออก รวม	มูลค่า (2)	ร้อยละของ มูลค่านำเข้า รวม		
2515	92.2	0.4	8.9	0.03	+83.3	101.1
2516	97.7	0.3	16.5	0.04	+81.2	114.2
2517	44.7	0.1	44.0	0.07	+ 0.7	88.7
2518	22.7	0.05	31.7	0.05	- 9.0	54.4
2519	31.9	0.05	103.0	0.15	-71.1	134.9
2520	34.4	0.05	63.4	0.07	-29.0	97.8
2521	29.3	0.04	60.1	0.0	-30.8	89.4
2522	132.8	0.12	146.2	0.10	-13.4	279.0
2523	93.7	0.07	91.3	0.047	+ 2.4	185.0
2524*	12.7		32.2		-19.5	45.9
(มค.-มิย.)						44.9

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

* เป็นตัวเลขเบื้องต้น

<p>¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก : B. Balassa, <i>The Theory of Economic Integration</i> (1961), P.E. Jacob and J.V. Toscano (eds.), <i>The Integration of Political Communities</i> (1964), ประทุมพร วัชรเสถียร พุทธิกรรมความสัมพันธระหว่างประเทศของประเศยุโรปตะวันออก : ปัญหาและการวิเคราะห์ (2524)</p> <p>² บุญชนะ อัดถากร, <i>บันทึกของรัฐมนตรีเศรษฐกิจ, ไทยวัฒนาพานิช 2518</i> หน้า 460</p> <p>³ บุญชนะ อัดถากร, <i>อ้างแล้ว</i>, หน้า 472</p> <p>⁴ ดูได้จาก <i>ราชกิจจานุเบกษา</i>, 22 มกราคม 2518 (เล่ม 92 ตอนที่ 13)</p>	<p>⁵ ดูได้จาก <i>ราชกิจจานุเบกษา</i>, 20 สิงหาคม 2519 (เล่มที่ 93 ตอนที่ 103)</p> <p>⁶ กระทรวงพาณิชย์ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก เอกสารโรเนียว 2524 หน้า 3</p> <p>⁷ ดู วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ในบทที่ 7 เรื่อง การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและสถาบันเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2520</p> <p>⁸ การค้าต่างประเทศของประเทศไทย 2523 กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์</p>	<p>⁹ การค้าต่างประเทศของประเทศไทย 2523 อ้างแล้ว</p> <p>¹⁰ การค้าต่างประเทศของประเทศไทย 2520 กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์</p> <p>¹¹ การค้าต่างประเทศของประเทศไทย 2523 อ้างแล้ว</p> <p>¹² การค้าต่างประเทศของประเทศไทย 2520 อ้างแล้ว</p> <p>¹³ การค้าต่างประเทศของประเทศไทย 2520 อ้างแล้ว</p> <p>¹⁴ บุญชนะ อัดถากร, <i>อ้างแล้ว</i>, หน้า 563-564</p>
--	---	---